

Projekt změn penzijního systému v ČR

Bc. Kristýna Plandorová

Diplomová práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta managementu a ekonomiky

Ústav financí a účetnictví

akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Kristýna PLANDOROVÁ**
Osobní číslo: **M080583**
Studijní program: **N 6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Finance**

Téma práce: **Projekt změn penzijního systému v ČR**

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- Popište stávající penzijní systém v ČR, včetně možností využití komerčních spořicíh produktů.
- Charakterizujte důchodovou reformu na Slovensku.

II. Praktická část

- Proveďte analýzu současného stavu penzijního systému v ČR.
- Analyzujte penzijní systém Slovenské republiky po uskutečněné důchodové reformě.
- Na základě provedených analýz navrhněte změny ve stávajícím penzijním systému ČR a uveďte modelový příklad důchodového zabezpečení konkrétního občana.

Závěr

Rozsah diplomové práce: **cca 70 stran**
Rozsah příloh:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- [1] CIPRA, T. Praktický průvodce finanční a pojistnou matematikou . 2. vyd. Praha: Ekopress, 2005. 308 s. ISBN 80-86119-91-2.
[2] DAÑHEL, J. Pojistná teorie . 2. vyd. Praha: Professional Publishing, 2006. 338 s. ISBN 80-86946-00-2.
[3] DUCHÁČKOVÁ, E. Principy pojištění a pojišťovnictví . 3. přeprac. vyd. Praha: Ekopress, c2009. 224 s. ISBN 978-80-86929-51-4.
[4] Ministerstvo financí České Republiky: Návrh zákona o penzijním spoření (včetně důvodové zprávy) [online]. 20. dubna 2009. <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Navrh_zakona_o_penzijnim_sporeni_2009_doc.doc>.
[5] ŠULC, J. Penzijní připojištění. 2. rozš. vyd. Praha: Grada, 2004. 196 s. Finance. ISBN 80-247-0772-1.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Jiří Polách**
Ústav financí a účetnictví
Datum zadání diplomové práce: **29. března 2010**
Termín odevzdání diplomové práce: **3. května 2010**

Ve Zlíně dne 29. března 2010

doc. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
děkanka

doc. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA

DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výtěžku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výtěžku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Obsahem diplomové práce je popis stávajícího penzijního systému v ČR a možnosti využití, na základě analýz a propočtů, penzijního připojištění a životního pojištění. Cílem práce je, na základě proběhlé slovenské důchodové reformy navrhnout, ideální systém starobního důchodu pro Českou republiku, v rámci připravované důchodové reformy a porovnat určité rozdíly mezi aktuálními penzijními systémy obou států.

Klíčová slova: Životní pojištění, penzijní připojištění, starobní důchod v ČR, starobní důchod na Slovensku, penze, důchodová reforma

ABSTRACT

Content of the thesis is a description of the current pension system in the Czech Republic and possibilities of, based on the analysis and calculations, pension and life insurance. The aim of this work is based on Past Slovak pension reform design, ideal retirement pension scheme for the Czech Republic for the upcoming pension reform, and to compare some differences between the current pension system, the two countries.

Keywords: Life insurance, pension, retirement, pension in the Czech Republic, the Slovak pension, pension, pension reform

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat svému vedoucímu diplomové práce Ing. Jiřímu Poláchovi za jeho podporu a mnoho cenných rad při vedení diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala svým rodičům a přátelům za morální i finanční podporu při studiu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Motto:

Tajemství úspěchu v životě není dělat, co se nám líbí, ale nalézt zalíbení v tom, co děláme.

OBSAH

OBSAH	8
ÚVOD.....	11
TEORETICKÁ ČÁST	12
1 ŽIVOTNÍ POJIŠTĚNÍ.....	13
1.1 TRADIČNÍ PRODUKTY	14
1.1.1 <i>Pojištění pro případ dožití</i>	15
1.1.2 <i>Vkladové pojištění</i>	15
1.1.3 <i>Pojištění pro případ smrti nebo dožití</i>	15
1.1.4 <i>Důchodové pojištění</i>	16
1.1.5 <i>Pojištění více životů a skupinové pojištění</i>	17
1.1.6 <i>Připojištění</i>	17
1.2 NOVÉ PRODUKTY.....	18
1.2.1 <i>Univerzální životní pojištění</i>	18
1.2.2 <i>Investiční životní pojištění</i>	19
1.2.3 <i>Moderní investiční životní pojištění</i>	20
1.2.4 <i>Indexově vázané životní pojištění</i>	21
1.3 ROLE ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ V EKONOMICE.....	22
1.4 VÝHODY A NEVÝHODY ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ	23
2 PENZIJNÍ PŘIPOJIŠTĚNÍ.....	27
2.1 VÝHODY A NEVÝHODY PENZIJNÍHO PŘIPOJIŠTĚNÍ	33
3 STAROBNÍ DŮCHOD V ČR	35
3.1 PODMÍNKY NÁROKU NA STAROBNÍ DŮCHOD	35
3.2 DOBA POJIŠTĚNÍ.....	36
3.3 DŮCHODOVÝ VĚK.....	39
3.4 JAK SE VYPOČÍTÁVÁ DŮCHOD	40
4 DŮCHODOVÁ REFORMA NA SLOVENSKU.....	42
4.1 DRUHÝ PILÍŘ DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU	42

4.2	DŮCHODY A DŮCHODOVÉ SPRÁVCOVSKÉ SPOLEČNOSTI	43
PRAKTICKÁ ČÁST.....		45
5 HODNOCENÍ ZÁKLADNÍCH UKAZATELŮ VÝVOJE DŮCHODOVÉHO POJIŠTĚNÍ		46
5.1	EKONOMICKÝ VÝVOJ.....	46
5.2	DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ.....	47
5.3	VÝVOJ ZAMĚSTNANOSTI.....	50
5.4	VÝPOČET DŮCHODU NA ROK 2010	51
6 UKAZATELE PENZIJNÍHO PŘIPOJIŠTĚNÍ.....		54
6.1	MODELOVÝ PŘÍKLAD NA VÝPOČET HODNOTY PENZIJNÍHO PŘIPOJIŠTĚNÍ.....	59
7 UKAZATELE ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ.....		62
7.1	PRŮZKUM VEŘEJNOSTÍ „JAK SI LIDÉ V ČESKÉ REPUBLICE POJIŠTĚJÍ ŽIVOT?“	63
7.2	MODELOVÝ PŘÍKLAD NA VÝPOČET KAPITÁLOVÉ HODNOTY ŽP.....	70
8 PODMÍNKY NÁROKU NA STAROBNÍ DŮCHOD NA SLOVENSKU.....		73
8.1	ČÁSTKA STAROBNÍHO DŮCHODU.....	74
8.2	PŘÍKLADY VÝPOČTU STAROBNÍHO DŮCHODU NA SLOVENSKU.....	76
9 PŘIPRAVOVANÁ DŮCHODOVÁ REFORMA V ČR.....		80
9.1	PRVNÍ ETAPA	80
9.2	DRUHÁ ETAPA	82
9.3	TŘETÍ ETAPA.....	83
9.4	VLASTNÍ NÁVRH JAK BY MOHLA VYPADAT REFORMA V ČR.....	83
9.4.1	MODELOVÝ PŘÍKLAD PŘEDPOKLÁDANÉ BUDOUCÍ PENZE	85
ZÁVĚR.....		87
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY		88
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK		92
SEZNAM OBRÁZKŮ		93
SEZNAM TABULEK.....		94

SEZNAM PŘÍLOH.....	95
---------------------------	-----------

ÚVOD

Důchodová penze je příjem, který má zabezpečovat obstojně stáří. V dnešní době to spíše znamená velká nejistota, která nemusí být za 40 – 50 let z čeho vyplacena. Lidé se dožívají delšího věku, ubývá aktivně pracujících lidí a pomalu státní rozpočet nemá z čeho důchody vyplácet. Proto je důchodová reforma nutná, stále diskutovaná, ale také stále v nedohlednu. Oproti našim sousedům Slovákům, kteří důchodovou reformou již prošli v roce 2005, tedy již před 5 lety.

Náš důchodová reforma teprve čeká, navíc se můžeme v rámci Slovenska učit. U nich, jak již bylo zmíněno, 5 let důchodová reforma funguje, tím pádem se můžeme vyhnout určitým věcem, u nichž Slovensko chybovalo.

Náš aktuální systém důchodové penze stojí pouze na povinném pojistném placené z hrubé mzdy. Penze je pak v důchodovém věku vyplácena ze státního rozpočtu. Dobrovolně si můžeme přispívat na penzijní připojištění, popřípadě na životní pojištění se spořicí složkou.

Lidé stále spoléhají na stát, spoléhají, že jim stát v důchodovém věku bude vyplácet penzi. Nespoří si buď z nedostatku informovanosti o možnosti dalšího spoření, nemají o spoření zájem, z finančních důvodů, nebo důchodový věk je pro ně daleká budoucnost a neřeší to. Ti lidé, kteří si spoří, tak z většiny případů odkládají malé částky, které jsou zanedbatelné a v důchodovém věku jim nezajistí plnohodnotné zhodnocení, které by jim zajistilo nadprůměrnou penzi.

Tato práce popisuje co je životní a penzijní připojištění, jejich výhody a nevýhody. Konkrétní příklady na výpočty zhodnocení kapitálové hodnoty na konci pojištění u každé této možnosti spoření. Aktuální stav starobního důchodu v ČR s ukázkou příkladu, jak se dnes a z čeho počítá důchod. Cílem této práce je navrhnout, jak by mohla vypadat změny v důchodovém systému v rámci důchodové reformy s přihlédnutím na prvky důchodové reformy na Slovensku.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ŽIVOTNÍ POJIŠTĚNÍ

Historicky nejdůležitějším posláním životního pojištění byla finanční ochrana pozůstalých v případě úmrtí živitele. Ekonomické důvody byly zdůrazněny skutečností, že rodina tehdy získávala příjmy zpravidla jen od jediného živitele. Dřívější finanční ochranu pozůstalých si však nemůžeme představit v současných rozměrech. Jednalo se spíše o skromnou podporu, neboť valná část pojistného plnění byla spotřebována na náklady, spojené s pohřbem. Proto bylo životní pojištění nejčastěji prodáváno pod názvem pohřební pojištění. Je na první pohled patrné, že takto vymezený smysl životního pojištění je v dnešním kontextu velmi zjednodušený. Dnes chápeme jeho poslání daleko širě, což je akcelerováno zejména stále nákladnějším životním stylem současných generací. [1]

Dnešní význam životního pojištění se posouvá od pojištění pro případ smrti, které však pořád zůstává požadovaným rizikem, k rezervotvorným pojištěním. Klient sice potřebuje krytí riziko předčasného úmrtí, ale zároveň si uvědomuje možnost svého dožití se konce pojistné doby. V případě dožití předpokládá také výplatu pojistného plnění. Pojistné plnění je zpravidla využito k nákupu statků, které nelze pořídit z běžného příjmů. Druhou a stále častější možností využití plnění od pojišťovny v případě dožití je financování post aktivního období jedince. [1]

V dnešní společnosti je oprávněně žádoucí, aby se společenské postavení jedince i jeho ekonomické možnosti po nástupu důchodového věku výrazně nezměnily. Očekává se, že s rostoucím věkem bude růst i postavení jedince ve společnosti a jeho celkové úspory. Pro zajištění takového předpokladu je z nevhodnějších finančních nástrojů pro zajištění budoucích potřeb obyvatel. [1]

Lze konstatovat, že v současné hektické době slouží životní pojištění jedincům, kteří objektivně nemohou být schopni předikovat nejistý budoucí vývoj, zejména ve dvou podobách. Historicky nejstarším posláním je finanční krytí následků omezené délky lidského bytí. Novější význam získalo životní pojištění s rozvinutím potřeby financovat pokles běžných příjmů, který je spojen s určitými společenskými změnami během života. [1]

1.1 Tradiční produkty

Tradičními nebo též klasickými produkty životního pojištění označujeme produkty, které nepředpokládají proměnlivou výši pojistného a jsou vývojově starší než jejich noví nástupci. [1]

Pojistné u tradičních produktů lze platit běžně nebo jednorázově. Jednorázové pojistné je zapláceno jen jednou a to na počátku pojistné doby. Běžné pojistné je placeno v pravidelných intervalech, pojistných obdobích, buď ročních nebo področních. [1]

U vývojově mladších generací tradičních produktů se můžeme setkat i s jinými způsoby placení, které umožňují vkládat do pojištění i neočekávaně volné finanční prostředky. Nahlíženo z druhé strany jedná se o možnost, jak získat úspory klientů dříve či jejich větší množství. [1]

Tradiční produkty jsou považovány za neflexibilní, lze i zde během pojistné doby požádat o řadu změn pojištění. První skupinou změn jsou požadavky, které nemají dopad na výši pojistného. Může se jednat o změnu jména či adresy. Druhou skupinou jsou požadavky právě na změnu frekvence placení nebo zvýšení či snížení výše pojistného, což znamená požadavek na změnu pojistné ochrany. Při potřebě snížit placené pojistné, což je nejčastěji vyvoláno ekonomickými problémy, může dojít buď k redukci pojistné doby, nebo pojistných částek. [1]

Tradiční produkty můžeme podle odvětví dělit zejména na: [1]

- Pojištění pro případ smrti, pojištění pro případ dožití nebo pojištění pro případ smrti nebo dožití,
- Svatební pojištění nebo pojištění prostředků na výživu dětí a
- Důchodové pojištění

V rámci produktu zaměřující se na zabezpečení na důchodový věk je uvedeno podrobněji pouze pojištění pro případ dožití, pojištění pro případ smrti nebo dožití a důchodové pojištění. [1]

1.1.1 Pojištění pro případ dožití

U pojištění pro případ dožití může nastat pouze jedna pojistná událost a tou je dožití se pojištěného sjednaného věku. Jedná se o tvorbu úspor pojistníkem, kdy je využita možnost sjednat, díky garantované pojistně technické úrokové míře, i na dlouhé období minimální zhodnocení. Kromě dlouhodobého horizontu plní podobnou funkci též celá šála investičních instrumentů a často s větší flexibilitou, nižšími náklady a bez postihů, které například v případě přerušení placení pojistného může pojistitel vyžadovat. Proto je pojištění pro případ dožití prodáváno v upravených podobách. [1]

Hlavní nevýhodou je skutečnost, že pokud pojistná událost nenastane, pojištění zaniká bez náhrady. Zánik bez náhrady lze zatraktivnit doplněním pojištění pro případ dožití o připojištění výhrady vrácení pojistného v případě smrti pojištěného. [1]

1.1.2 Vkladové pojištění

U vkladového pojištění pojistník na počátku pojistné doby vloží jednorázově vklad, z jehož úroků je hrazeno pojistné pro sjednané riziko. Když je sjednáno pouze riziko dožití, odpovídá vkladové pojištění konstrukčně jednorázovému pojištění pro případ dožití. V tomto případě si pojistitel tvoří ze zaplaceného pojistného pouze rezervu pro případ dožití, kterou vyplátí oprávněné osobě na konci pojistné doby. Mezi riziky, která lze vkladovým pojištěním pojistit, jsou nabízena pojištění pro případ smrti, pojištění závažných onemocnění nebo úrazová pojištění. [1]

Atraktivnost vkladového pojištění pro klienty je kriticky závislá na aktuální situaci v ekonomice. V období nízkých úrokových sazeb je vypláceno na konci pojistné doby pojistné plnění, které se velmi blíží výši investovaného vkladu, což klienty odrazuje. Naopak v období vysokých úrokových sazeb v ekonomice může pojistitel snáze dosáhnout přebytků pojistného a tím i navýšit pojistné plnění. [1]

1.1.3 Pojištění pro případ smrti nebo dožití

Je nazýváno též jednoslovným označením – smíšené pojištění. V praxi se nabízí pod velmi zevšeobecňujícím názvem kapitálové životní pojištění. U smíšeného pojištění je pojistnou

událostí dožití nebo smrt pojištěného. Pojistné plnění je pojistitelem vyplaceno oprávněné osobě, jestliže pojištěný zemře, nejpozději ale při dožití konce sjednané pojistné doby. Ve smíšeném pojištění může být kladen větší důraz na riziko smrti nebo na riziko dožití. Podle toho může být i zvlášť nastavena pojistná částka pro případ smrti a zvlášť pojistná částka pro případ dožití. [1]

1.1.4 Důchodové pojištění

Komerční produkty důchodového pojištění nabízejí nadstavbu nad státem poskytovaný starobní, plný invalidní, částečný invalidní, vdovský, vdovecký a sirotčí důchod. Z pojistné technického hlediska můžeme důchodové pojištění označovat jako pojištění pro případ opakovaného dožití. Pojistným plněním lze označit jeden každý důchod a pojistnou událostí vždy dožití se dalšího termínu výplaty důchodu. Konstruktivně můžeme odlišit důchody podle několika kritérií. V rámci pojištění doživotního důchodu pojišťovna vyplácí důchod sjednané výše vždy, pokud pojištěný žije. Naopak v rámci dočasného důchodu je vyplácení omezeno jak délkou života pojištěného, tak i sjednanou pojistnou dobou. U ihned splatného důchodu dochází k jednorázovému zaplacení pojistného, ze kterého je pak hrazen vyplácený důchod. U odloženého důchodu můžeme uvažovat buď jednorázové pojistné, nebo běžně placené pojistné, které je hrazeno po dobu odkladu. Uplynutím doby odkladu je započato s výplatou pojistných plnění. Přestože je možné vyplácet důchody ročně, pololetně či v jiných intervalech, nejčastěji jsou sjednávány měsíční výplaty důchodu. Stejně tak výplaty důchodu po uplynutí období, za které má být důchod vyplacen, tj. polhůtní výplaty důchodu, nejsou v praxi využívány. [1]

Jedním z velkých rizik pro životní pojistitele je riziko dlouhověkosti. Riziko dlouhověkosti je dnes již pojistiteli identifikováno a ti se brání dvěma způsoby. Prvním je vytváření dodatečných rezerv pro takto v minulosti sjednané smlouvy. Druhý způsob se snaží ošetřit riziko u nově sjednaných smluv, a proto je důchodové pojištění nabízeno pouze jako jednorázové důchodové pojištění, které může navazovat na rezervotvorné životní pojištění, např. smíšené pojištění. Klientům je po uplynutí pojistné doby u rezervotvorných pojištění nabízeno využití opce na sjednání cenově zvýhodněného důchodového pojištění. [1]

1.1.5 Pojištění více životů a skupinové pojištění

Pojistné produkty, kde je pojistné plnění vázáno na životní rizika více pojištěných, je označováno jako pojištění více životů. Nejčastěji se můžeme setkat s pojištěním dvojice osob a z produktů je nejvyužívanějším důchodové a smíšené životní pojištění. [1]

U skupinového pojištění je hlavní charakteristikou to, že jednou pojistnou smlouvou je pojištěna skupina osob. Pojištěnou skupinou osob mohou být kolektivy zaměstnanců nebo členové různých skupin. Kolektivy zaměstnanců zpravidla pojišťuje zaměstnavatel, který zcela nebo částečně hradí předepsané pojistné v rámci zaměstnaneckých výhod. Z dalších skupin, které využívají toto pojištění, můžeme jmenovat profesní organizace, odborové svazy, zájmová sdružení nebo též úvěrové dlužníky či majitele platebních karet. [1]

1.1.6 Připojištění

Ke všem dosud popisovaným druhům životního pojištění může být sjednáno připojištění. Mezi tyto připojištění patří úrazové, zproštění od placení pojistného a pojištění pro případ nemoci. [1]

1.2 Nové produkty

Po dlouhou dobu se zdálo, že tradiční produkty jsou v životním pojištění maximem, co lze klientům nabídnout a že dalších inovací již nelze dosáhnout. Avšak poklesy tempa růstu pojistných trhů v padesátých a šedesátých letech minulého století zvýšily tlak akcionářů i na životní pojistitele. [1]

Příhodné ekonomické podmínky zase vytvořily podmínky pro oslovení klientů penzijních fondů a investičních fondů s cílem expandovat i na dosud výsostná území jiných finančních institucí. Důkazem toho je dnešní široká nabídka investičních životních pojištění. [1]

1.2.1 Univerzální životní pojištění

Univerzální životní pojištění vychází ze smíšeného pojištění, ale umožňuje více flexibility jako třeba možnost placení proměnlivé výše pojistného. Zvýšený důraz na flexibilitu umožnil pojistníkovi uzavřít jen jednu pojistnou smlouvu na celý život a přitom plně krýt jeho aktuální potřeby. Protože v prvních letech dospělosti se očekává u klientů nízká potřeba koupit si pojistnou ochranu, je klientovi doporučeno sjednat pojistné částky v minimální výši a naopak pojistnou smlouvu více využívat na tvorbu úspor. Například po založení rodiny nebo po získání úvěru potřeba pojistné ochrany stoupá a je třeba, aby smlouva uměla tuto změnu potřeb zohlednit. U univerzálního životního pojištění lze v tomto případě zvýšit pojistné částky bez nutnosti úprav pojistného nebo bez nutnosti zdravotní prohlídky. Další etapa života může být vymezena odchodem dětí od rodičů nebo splacením úvěrů. Zde se opět pojistník může začít více zajímat o tvorbu úspor pro post produktivní období a méně vyžadovat pojistnou ochranu. Pojištění se opět přizpůsobí změnou výše pojistné ochrany. Naznačené změny nelze provádět úplně bez omezení, neboť každá flexibilita samozřejmě svá omezení má. [1]

Stejně jako u tradičních produktů i zde lze připojistit nebo naopak vypovědět připojištění z definované nabídky nebo změnit délku pojistné doby. U tradičních pojištění je vždy připojištění je vždy připojištění dalšího rizika nebo zkrácení pojistné doby spojeno s nárůstem pojistného, které je propočteno podle principů pojistné matematiky. U univerzálního pojištění může nastat situace, že i navýšené pojistné po změně smlouvy je pořád nižší než placené pojistné. Tím dojde ke změně smlouvy bez vlivu na skutečně placené pojistné. Je

zřejmé, že kdyby aktuálně placené pojistné nedostačovalo, bude pojistník i zde pořádán o navýšení pojistného nebo chybějící část pojistného bude hrazena z kapitálové hodnoty.

Další flexibilitu pojištění umožňují mimořádné vklady pojistného, mimořádné výběry či množnost půjčky z kapitálové hodnoty¹. [1]

Před výplatou pojistného plnění se může oprávněná osoba rozhodnout, zda ho bude chtít vyplatit jednorázově nebo postupně ve formě některého z nabídnutých druhů důchodů. [1]

1.2.2 Investiční životní pojištění

Investiční životní pojištění je jedním nejúspěšnějších pojištění v současné době nejen v kontinentální Evropě, ale zejména v anglosaských zemích. [1]

Investiční životní pojištění je smíšené pojištění pro případ smrti nebo dožití s jednorázovým nebo běžným pojistným, kde pojistné plnění, často jen pojistné plnění pro případ dožití, závisí na vývoji cen podílových jednotek podílového fondu, do kterého je část nebo celé pojistné investováno. Podílový fond bývá nazýván též jen fondem, popřípadě referenčním portfoliem. V tomto případě není pohledávka pojistníka za pojistitelem definována jako pevná pojistná částka plus případné podíly na přebytcích pojistného, nýbrž jako podíl na fondu, který je definován počtem pojistníkem zakoupených podílových jednotek k celkovému počtu prodaných podílových jednotek. [1]

Kam může být pojistné, uložené ve fondu, investováno, je obecně definováno v obchodním plánu produktu. Konkrétní alokaci v povolených mezích pak definuje sám pojistník. Pojistník má většinou na výběr mezi několika strategiemi, zohledňujícími minimálně klientův sklon k riziku. Zkušenějším investorům je umožněné samostatně volit konkrétní investiční instrumenty. Při volbě investičních instrumentů v úvahu nepřipadají jen otevřené podílové fondy investičních společností či fondy, vytvořené a spravované pojistitelem, ale i samotné

¹ Část pojistného je spotřebovávána na krytí sjednaných rizik, zbylá část pojistného je pak spořena v kapitálové hodnotě. Kapitálová hodnota slouží jako klientův účet, ze kterého je možné krýt zvýšenou potřebu pojistné ochrany v případě, že běžné pojistné je nedostatečné. [1]

investiční instrumenty kapitálového trhu jako jsou dluhopisy a akcie, dále reálné investiční instrumenty jako nemovitosti, drahé kovy aj. Zvýše uvedeného jednoznačně vyplývá nutnost vést každému klientovi, který uzavřel takovou pojistku, jeho vlastní účet. [1]

Nejčastějším modelem investičního životního pojištění je konstrukce, kdy se platí konstantní běžné pojistné a jeho část je investována. Pojistné plnění pro případ smrti může být definováno jako maximum z pojistné částky pro případ smrti, která je kalkulována jako u klasického životního pojištění, a hodnoty podílových jednotek v okamžiku výplaty. [1]

Druhý model je charakteristický proměnlivostí výše pojistného, neboť pojistné není definováno množstvím peněžních jednotek, ale množstvím nakupovaných podílových jednotek. Je nasnadě, že i výše pojistného plnění jak pro případ smrti, tak pro případ dožití bude definována počtem podílových jednotek. Druhý model právě díky proměnlivosti výše pojistného není v praxi příliš rozšířen. [1]

Na rozdíl od klasických životních produktů zde nehovoříme o pojistné částce, na kterou je pojistka uzavřena, ale pouze o tzv. garantovaném pojistném plnění v případě smrti, jehož výše je v návrhu pojistníkem definována. Pojem garantované znamená, že tato hodnota je oprávněné osobě vyplacena při pojistné události i v případě, kdy hodnota podílového fondu této výše nedosahuje. Naopak, jestliže hodnota podílového fondu výši garantovaného pojistného plnění převyšuje, pak je vyplacena tato hodnota. Odlišná je situace u pojistné události dožití. Zde není zaručena žádná hodnota, a proto výše pojistného plnění je determinována pouze hodnotou podílového fondu klienta. [1]

1.2.3 Moderní investiční životní pojištění

Ze základních rysů investičního životního pojištění je jeho schopnost přizpůsobit se sklonu většiny investorů k riziku. Výjimkou jsou investoři s výrazným sklonem k riziku, pro něž je investiční životní pojištění jednoznačně nevhodné. Pro klienty s neutrálním vztahem či mírným sklonem k riziku je tento produkt ve stávající podobě jedním z nejvhodnějších instrumentů pro dlouhodobé spoření a poskytování pojistné ochrany především díky svému výnosovému potenciálu, transparentnosti jednoduché stavbě. Dnes je v České republice velmi mohutná skupina klientů, kteří preferují nízkou rizikovitost před výnosností a investují s investičními společnostmi do fondů peněžního trhu. Teoretickým řešením požadavku

praxe na vývoj nového produktu, poskytujícího potřebné záruky, je tzv. moderní investiční životní pojištění neboli investiční životní pojištění s garantovaným minimálním pojistným plněním. [1]

Investiční životní pojištění s garantovaným minimálním pojistným plněním je inovovaná podoba investičního životního pojištění s jednorázovým či běžným pojistným, kde výše pojistného plnění sice závisí na vývoji cen podílových jednotek, ale navíc pojistitel garantuje, že jak v případě smrti, tak v případě dožití vyplatí oprávněné osobě nominálně definovanou minimální pojistnou částku (garantovanou pojistnou částku, garantované resp. zaručené pojistné plnění). Právě tato dodatečná garance ve formě minimálního garantovaného pojistného plnění v případě dožití odlišuje moderní investiční životní pojištění od klasického investičního životního pojištění. Pojistné plnění je i nadále závislé na kurzovém vývoji podílových jednotek fondu, ale zároveň je klientovi v pojistné smlouvě zaručena minimální budoucí pojistná částka. [1]

I přes takto definovanou záruku je výše pojistného plnění neurčitá. Nastane-li pojistná událost, pak oprávněná osoba dostane garantovanou pojistnou částku, ale jestliže je celková hodnota podílových jednotek klienta vyšší než zaručené pojistné plnění, pak je vyplacena tato vyšší hodnota. [1]

1.2.4 Indexově vázané životní pojištění

Indexově vázané životní pojištění je další pojištění, které se snaží oslovit klienty, kteří mají zájem o investování dlouhodobých úspor. Vázanost pojištění na index cenných papírů na daném kapitálovém trhu znamená, že výše pojistného plnění se odvíjí od zvoleného indexu. Jestliže se index za pojistnou dobu zvýší například o dvacet procent, pak je pojistné plnění rovno 1,2 násobku sjednané pojistné částky. Pro případ smrti bývá sjednáno pojištění na základě tradičních aktuálních výpočtů. Pro nejstarší konstrukce bylo typické, že celé investiční riziko nesl pojistník, proto i pokles indexu byl zohledněn ve výši pojistného plnění. [1]

1.3 Role životního pojištění v ekonomice

Životní pojištění má význam nejen pro jednotlivce, rodinu a příbuzné, ale svým charakterem má význam společenský a národohospodářský. Vezmeme-li v úvahu nejčastěji sjednávané pojištění pro případ smrti nebo dožití, které má složku úspornou/spořicí a rizikovou, lze tvrdit, že přináší tyto efekty: [2]

a) Tlumení inflace

Životní pojištění je obvykle sjednáváno na 10 a více let. Ten, kdo se rozhodne pravidelně platit pojistné, vlastně odkládá svoji spotřebu, což má v zásadě protiinflační charakter. [2]

b) Výhodné financování investic

Rozhodující část pojistného, které platí klienti pojišťoven, je kumulována jako jejich úspory v technických rezervách. Pojišťovna musí zabezpečovat jejich zhodnocování, tedy obezřetně a efektivně hospodařit s aktivy, jejichž zdrojem jsou technické rezervy. Pojišťovny investují do různých finančních instrumentů, např. státních dluhopisů, akcií a jiných cenných papírů, umísťují finanční prostředky na terminované vklady v bankách apod. Vzhledem k dlouhodobému charakteru životního pojištění jsou tyto zdroje financování ekonomiky výhodné, neboť umožňují finančním institucím poskytovat například střednědobé a dlouhodobé úvěry. Podporují likviditu banky, umožňují realizovat rozvojové záměry podniků apod. [2]

c) Doplněk státního důchodového pojištění

Základem zabezpečení ve stáří je státní důchodový systém. Některé produkty životního pojištění umožňují vhodně doplnit zabezpečení ze strany státu soukromou pojistnou ochranou. Státu lze ulehčit tímto pojištěním i v sociální oblasti. [2]

d) Přínosy pro státní rozpočet

Rozvoj životního pojištění přináší daňové efekty pro státní rozpočet. Při jistém zjednodušení lze hovořit: [2]

- O zdanění zisků pojišťoven,
- O zdanění některých druhů pojistného plnění, resp. rozdílu mezi výší pojistného plnění a zaplaceným pojistným (srážková daň)

Uvedené efekty zdůvodňují, proč mají ekonomicky vyspělé státy zájem na rozvoji životního pojištění a proč ho podporují například formou daňových výhod. [2]

1.4 Výhody a nevýhody životního pojištění

Výhody:

- První a zároveň nejdůležitější předností životního pojištění je zabezpečení samotného pojištěného a i jeho rodiny pro období, kdy vlastní příjmy budou nižší. Je samozřejmě možné zajistit se pro takové případy nejen pojištěním, ale také spořením nebo jiným investováním vlastních prostředků. Pojištění však má proti jiným způsobům zajištění jednu velkou přednost a tou je pojistná ochrana ihned od počátku smluvního vztahu. Spoření naproti tomu vyžaduje delší dobu, než je potřebná částka akumulována. [2]
- V pojištění pro případ smrti nebo dožití bude dohodnutá pojistná částka vyplacena, i když nastane nechtěná a neočekávaná pojistná událost. [2]
- Jde o moderní pojistný produkt. V některých případech má klient možnost rozhodovat o druhu investic a může tak více riskovat při investicích do některých investičních fondů s cílem docílit vyššího zhodnocení vložených finančních prostředků. [2]
- Na soukromé životní pojištění lze vhodně vázat doplňková pojištění (úrazové při pojištění, pojištění vážných chorob, pojištění nemoci v případě pracovní neschopnosti apod.) a také v rámci jedné pojistné smlouvy zajistit pojistnou ochranu dětem. [2]
- U některých typů životního pojištění je možné sjednat i pojištění pro případ invalidity, které zahrnuje zproštění od placení pojistného v případě plného invalidního důchodu a u důchodových produktů životního pojištění případně i výplatu důchodu. Velkou předností životního pojištění tak je možnost pokračovat v pojištění v plném rozsahu bez placení pojistného. [2]
- Výše pojistné částky v životním pojištění, a tím i plnění, závisí především na vůli pojištěného, na tom, jak chce zabezpečit sebe a svoji rodinu, pochopitelně také na

tom, jakou částku chce a může věnovat na pojistné. Pojištěný v životním pojištění může stanovit pojistnou částku, může ji později za určitých podmínek zvyšovat, případně může uzavírat další pojištění u stejné nebo jiné pojišťovny, a v případě pojistné události dostane pojistné plnění ze všech pojistek. [2]

- Možnost volby poměru spoření/pojistná ochrana, možnost tento poměr kdykoliv změnit.
- Možnost mimořádných vkladů a výběrů
- V případě složité životní situace lze na čas přerušit placení pojistného bez jakékoli penalizace
- Ochrana klienta proti inflaci - Inflací se mění hodnota běžně placeného pojistného, které pojistník v příslušných splátkách platí pojišťovně. V zájmu udržení hodnoty pojistné částky proto některé pojišťovny nabízejí u kapitálových nebo důchodových pojištění tzv. dynamické formy pojištění, u kterých je možnost zvyšování pojistného a to buď pravidelně o určité procento každý rok (například o 5 %) nebo o procento odpovídající inflaci, pokud inflace překročí určitou hranici. Pojišťovna se tedy prostřednictvím podílu na zisku stará o to, aby se neznehodnocovaly rezervy, které jsou u ní uloženy a pojištěný se sám stará o udržení hodnoty pojistné částky tím, že platí vyšší pojistné, které však odpovídá původní hodnotě pojistného ovlivněného inflací. Tím se pochopitelně zvyšuje výše částky, která je na konci pojistné doby vyplacena. [2]
- Od základu daně za zdaňovací období lze odečíst plátcem pojistného běžné pojistné zaplacené ve zdaňovacím období za předpokladu, že pojistník a pojištěný jsou tatáž osoba, pojistná smlouva je sjednána na dobu delší než 60 měsíců do kalendářního roku, ve kterém pojistník/pojištěný dosáhne věku 60 let a pojistná smlouva je sjednána pro případ dožití. Pokud je pevně sjednaná pojistná částka pro případ dožití musí její minimální částka činit pro pojistné smlouvy s pojistnou dobou 5 až 15 let 40 000 Kč a pro pojistné smlouvy s pojistnou dobou nad 15 let 70 000 Kč. Jednorázové pojistné se poměrně rozpočítá na zdaňovací období podle délky trvání s přesností na dny. Maximální částka, kterou lze odečíst ve zdaňovacím období je 12 000 Kč, a to i v případě, že poplatník má uzavřeno více smluv s více pojišťovnami. [3]

Na riziková pojištění (nekryjí riziko dožití) stejně jako na pojistné zaplacené za připojištění se daňová úleva nevztahuje. [4]

- Zákon zaměstnavateli povoluje přispívat každému zaměstnanci ročně částkou až 24 000 korun, a to dohromady na životní pojištění a penzijní připojištění. Kolik přesně dá, je na něm. Pokud je uzavřeno pouze životní pojištění, může se teoreticky zaměstnanec dočkat příspěvku až 2 000 korun měsíčně. Přičemž platí, že tyto peníze dostanete v čistém a ani zaměstnavatel je nedaní. Neplatí se z nich ani sociální a zdravotní pojištění. [5]

Nevýhody:

- Výnos se musí zdanit – Základem daně je plnění ze soukromého životního pojištění po snížení o zaplacené pojistné. Rozdíl, který je považován za příjem z kapitálového majetku, je zdaněn sazbou 15 %. U plnění ve formě dohodnutého důchodu (penze), se považuje za základ daně plnění z pojištění snížené o zaplacené pojistné, rovnoměrně rozdělené na období pobírání důchodu. Není-li období pobírání důchodu vymezeno, stanoví se jako střední délka života účastníka podle úmrtnostních tabulek Českého statistického úřadu v době, kdy důchod začne poprvé pobírat. [2]
- Jestliže dojde výpovědí pojistníka k ukončení pojištění v kratší době než bylo sjednáno, pak se vyplácí tzv. odbytné. Podle zákona o daních z příjmů se odbytné pro zjištění základu daně nesnižuje o částku hrazené zaměstnavatelem za zaměstnance na soukromé životní pojištění po 1. lednu 2001. K 1. 1. 2001 došlo ke zvýšení sazby srážkové daně z 15% na 25% při zániku smlouvy na soukromé životní pojištění ve formě odbytného, a to i v případě, že nebyly uplatněny daňové úlevy. To platí pro fyzické osoby i pro zaměstnance, za něhož platí pojistné zaměstnavatel. [2]
- Při dřívějším ukončení pojištění zaniká nárok na uplatnění odpočtu nezdanitelné části základu daně a poplatník je povinen za zdaňovací období, ve kterém k této skutečnosti došlo, podat daňové přiznání a uvést v něm jako příjem částky, o které byl poplatníkovi – fyzické osobě v příslušných letech z důvodu jím zaplaceného pojistného základ daně snížen. [2]

- U investičního životního pojištění není zisk garantovaný, existuje možnost i pro-
dělku. Poplatky pojišťovně a podílovým fondům [6]
- Nespoří se celá částka, část jde na riziko [6]
- Výpověď investiční životní pojistky předčasně znamená ztrátu, třeba v prvních
dvou letech se nedostane ze zaplaceného pojistného zpátky nic. [7]

2 PENZIJNÍ PŘIPOJIŠTĚNÍ

Jeden z moderních způsobů, jak se mohou občané v průběhu svého života finančně zajišťovat na období, kdy přestanou pracovat a vydělávat a budou odkázáni na relativně skromný důchod ze základního státního systému důchodového pojištění. Penzijním připojištěním se rozumí systematické shromažďování peněžních prostředků, a to jak účastníky samotnými, tak třetími osobami (státem, zaměstnavatelem, příbuznými či známými) poskytnutými ve prospěch účastníků tohoto dobrovolného dodatkového systému. Zákon však „penzijní připojištění“ chápe značně extenzivně a zahrnuje do něj nakládání s těmito penězi, byť v praxi má podobu běžné investiční činnosti (obchodování s cennými papíry na veřejných trzích), a také třeba vyplácení dávek penzijního připojištění. [8]

Chápejme penzijní připojištění jako uzavřený cyklus, kdy postupně: [8]

- Peníze od účastníka přijdou na účet penzijního fondu;
- Penzijní fond na ně v určité lhůtě vyžádá státní příspěvek ze státního rozpočtu;
- Na účet penzijního fondu přicházejí i příspěvky třetích osob, především příspěvky zaměstnavatelů;
- Všechny došlé peníze jsou poté promyšleně investovány, a to v souladu s omezeními, které zákon taxativně vymezuje;
- Výtěžek je proporcionálně (tj. v poměru k výši jeho účtu) připisován na účet účastníka;
- Konečně penzijní fond podle dispozic účastníka mu po určité době jeho peníze včetně plateb třetích osob a státních příspěvků a připsaných výnosů vyplácí v podobě dávek

Penzijní připojištění přitom nesmějí vykovávat jiné osoby než penzijní fondy, a – na druhé straně – zákon zase stanoví, že obchodní firma penzijního fondu musí obsahovat označení „penzijní fondů, a také to, že jiné osoby nesmějí ani ve své obchodní firmě, ani v názvu toto označení používat. [8]

Odlišuje se proto od penzijního připojištění podobně znějící pojmy jakými jsou důchodové pojištění, životní pojištění apod., byť z povahy věci jde o velice podobné nástroje finanční-

ho zajišťování se na stáří. Různí se obvykle také podle toho, kdo je nabízí: penzijní připojištění nabízejí jen a jen penzijní fondy, kdežto ostatní podobně znějící spořicí produkty nabízejí obvykle komerční pojišťovny. I když je na jedné straně pravda, že penzijní fondy jsou jakési specifické životní pojišťovny, tak přece jen prvek pravděpodobnosti, tak důležitý u pojišťoven a pojištění, je u penzijního připojištění významně v pozadí. [8]

Pojištěná doba. Pod tímto termínem se rozumí počet kalendářních měsíců, za které byly na účet penzijního fondu jako příjemce (s identifikací účtu příslušného účastníka jakožto odesilatele) u jeho depozitáře evidovány platby příspěvků (navíc každá vyšší než 100 korun). Zatímco původní penzijní plány nabízely účastníkům pojištěnou dobu jen velice krátkou – neřídka kratší než 36 měsíců a v kombinaci s dosažením věkové hranice 50 let i nárok na inkasování celé naspořené částky včetně všech výnosů i státního příspěvku, po novele se s touto marnotratností přestalo: minimální pojištěná doba je 60 měsíců. V případě, že účastník přestane platit a pojištěná doba přestane narůstat. Pro zápočet nezaplacených měsíců do pojištěné doby je pak rozhodující, zda za ně účastník příspěvky doplatí či nedoplatí. A proto: [8]

- Doba odkladu placení příspěvků, za kterou účastník doplatil příspěvky, se do pojištěné doby započítává.
- Doba jiného přerušení placení příspěvků (resp. nezaplacení) se do pojištěné doby nezapočítává

Nutnou podmínkou je vždy domluva s příslušným penzijním fondem, nejlépe písemná.

Přerušení penzijního připojištění. Účastník má právo na přerušení jeho penzijního připojištění. Přerušení nastává dnem, který uvedl v oznámení o přerušení penzijního připojištění adresovaném příslušnému penzijnímu fondu, nejdříve však prvním dnem kalendářního měsíce následujícího po doručení písemného oznámení penzijnímu fondu a nesmí být delší, než dva kalendářní měsíce. Účastník může penzijní připojištění přerušit jen tehdy, pokud: [8]

- Platil příspěvky po dobu nejméně 36 kalendářních měsíců;
- Nebo platil příspěvky po dobu nejméně 12 kalendářních měsíců v případě každého dalšího přerušení penzijního připojištění u téhož penzijního fondu

Přeruší – li účastník penzijní připojištění, má i po dobu přerušení nárok na podíl na výnosech u penzijního fondu, u kterého penzijní připojištění přerušil. [8]

Zákon umožňuje účastníku uzavírat další smlouvy o penzijním připojištění, a to za jistých podmínek jednak pokud jde o způsob zániku předchozího smluvního vztahu, tak přerušení, či v případě, že mu již vznikl nárok na dávky. [8]

Příspěvek účastníka. Pokud jde o výši příspěvku, tu si účastník s penzijním fondem smluvně, písemnou formou dohodne. Smluvně se stanoví i interval placení (obvykle jím bývá kalendářní měsíc, méně často čtvrtletní či roční perioda). Částka může být sice neomezeně vysoká, ale z druhé strany ne nižší, než 100 Kč měsíčně, neboť to je „startovací“, výchozí platba účastníka pro oprávněnost nárokování státního příspěvku. Ze zákona má účastník možnost s penzijním fondem dohodnout jak změnu výše příspěvku, tak i režim plateb, ovšem vždy smluvně a písemně. [8]

Státní příspěvek. Ze státního rozpočtu se poskytují ve prospěch účastníků penzijního připojištění státní příspěvky. Ty jsou na konto účastníka připisovány automaticky za každý řádně a včas zaplacený měsíční příspěvek. Výše státního příspěvku na kalendářní měsíc závisí na výši příspěvku účastníka takto: [9]

Tabulka 1. *Státní příspěvek*

Měsíční platba	Státní příspěvek
100 - 199	50 Kč + 40 % z částky nad 100 Kč
200 - 299	90 Kč + 30 % z částky nad 200 Kč
300 - 399	120 Kč + 20 % z částky nad 300 Kč
400 - 499	140 Kč + 10 % z částky nad 400 Kč
500 a více	150 Kč

Maximální státní příspěvek tedy klient obdrží, když příspěvek činí 500 Kč měsíčně. Pokud účastník platí příspěvek za delší období než kalendářní měsíc, stanoví se výše státního příspěvku podle průměrné měsíční výše připadající na toto období. [9]

Účastník penzijního připojištění. Ustanovení v tom, kdo vlastně může a to výhradně dobrovolně – uzavřít smlouvu a stát se tak účastníkem penzijního připojištění se státním příspěvkem, vymezuje zákon jednoznačně: Může jím být jen fyzická osoba starší 18 let, a na druhé straně bez omezení věkové hranice. Vedle občanů České republiky i cizinci, resp. fyzické osoby (starší 18 let), s bydlištěm na území jiného státu Evropské unie za předpokladu, že se účastní na důchodovém pojištění nebo veřejném zdravotním pojištění v ČR. [8]

Úmrtí účastníka. Peníze se stávají předmětem dědictví – ovšem jen tehdy, pokud jsou dědici. Ve smlouvě může účastník pro případ svého úmrtí určit osobu (osoby), které vznikne nárok na dobytné nebo na pozůstalostní penzi; je-li určeno více osob, musí účastník současně vymezit způsob rozdělení dávek jednotlivým osobám. Obvykle to udělá v procentech nebo zlomkem. [8]

Ukončení penzijního připojištění. Účastník penzijního připojištění může kdykoliv písemně smlouvu vypovědět. Penzijní plán přitom může stanovit výpovědní dobu, která začíná prvním dnem kalendářního měsíce po doručení výpovědi. Výpovědní doba stanovená fondem nesmí být delší než dva kalendářní měsíce. Penzijní fond je potom povinen nejpozději do 30 dnů ode dne doručení výpovědi písemně potvrdit přijetí výpovědi a sdělit klientovi datum zániku penzijního připojištění. [10]

Pokud ovšem klient nechce ukončit penzijní připojištění, pouze by rád změnil penzijní fond, je možné ukončit penzijní připojištění výpovědí s převodem prostředků k jinému penzijnímu fondu. [10]

Zisk penzijního fondu. Penzijní fondy mohou se ziskem nakládat následovně: [8]

- Nejméně 5 % připadá do rezervního fondu;
- Nejvíce 10 % se rozděluje podle rozhodnutí valné hromady, pokud zákon nestanoví jinak;
- Zbývá část, cca 85 % zisku, jsou peníze, které se účastníkům připisují v podobě zhodnocení.

Dávky penzijního připojištění. Z penzijního připojištění se poskytují tyto dávky: [11]

- penze
- jednorázové vyrovnání
- odbytné.

Účastník penzijního připojištění může obdržet v případě vzniku nároku dávky - **penze**, jejichž výše závisí na celkovém objemu příspěvků zaplacených ve prospěch účastníka, na výnosech z hospodaření penzijního fondu a na věku, od kterého se dávka poskytuje. [11]

Penzijní fondy mohou poskytovat následující dávky - penze:

- **Starobní**

Stěžejní dávka penzijního připojištění je vyplácena doživotně účastníkovi nejdříve při dosažení věku 60 let, za předpokladu, že splnil pojištěnou dobu v rozmezí 5 – 10 let. Přesnou pojištěnou dobu stanoví konkrétní penzijní fond ve svém penzijním plánu. [11]

- **Invalidní**

Tato penze je vyplácena účastníkovi po přiznání plného invalidního důchodu ze zákonného důchodového pojištění. Doba pojištění nutná k získání nároku jsou 3 roky. Způsob výplaty závisí na ustanoveních penzijního plánu nebo na dohodě penzijního fondu s účastníkem.

[11]

- **Pozůstalostní**

Pozůstalostní penze je vyplácena fyzické osobě, kterou účastník určil ve smlouvě o penzijním připojištění. Pokud účastník stanoví vyšší počet oprávněných osob, pak musí zároveň rozhodnout o tom, jaký podíl nashromážděných prostředků na jeho kontě každému oprávněnému připadne. Nárok na dávku vznikne pouze v případě, že připojištěný platil příspěv-

ky do penzijního fondu po dobu 3 – 5 let. Rozhodnutí o délce pojištěné doby, stejně jako o způsobu výplaty dávky je ponecháno na penzijním fondu nebo na dohodě s účastníkem.

[11]

- **Výsluhová**

Poskytování této penze je fakultativní záležitostí. Penzijní fond ji může (a nemusí) do svého penzijního plánu zahrnout. Pokud se účastník rozhodne nárok na výsluhovou penzi získat, musí si ji sjednat ještě před vznikem nároku na starobní penzi. V tom případě je dále povinen vyčlenit na spoření na tuto dávku část svého příspěvku, která nesmí převyšovat podíl určený na starobní penzi. Výplata výsluhové penze je podmíněna také splněním minimální pojištěné doby 15 let. [11]

Co po vzniku nároku na penzi?

U všech čtyř druhů penzí je nezbytnou podmínkou výplaty kromě vzniku nároku na danou penzi i písemná žádost účastníka (u pozůstalostní penze oprávněné osoby) o zahájení výplaty penze. Tento mechanismus poskytuje účastníkovi u penze starobní, výsluhové a invalidní následující možnost: [11]

- po splnění podmínek pro vznik nároku na některou z penzí dále pokračovat ve spoření, čerpat státní příspěvek a podílet se na výnosech hospodaření penzijních fondů až do doby, kterou účastník sám uzná za nejvhodnější k podání žádosti o zahájení výplat penze.

Pozůstalostní penze toto sice neumožňuje, ale je vyplácena oprávněným osobám bez ohledu na to, zemřel-li účastník během spoření, nebo byla-li mu vyplácena kterákoliv z ostatních penzí. [11]

2.1 Výhody a nevýhody penzijního připojištění

Výhody:

- Penzijní připojištění přináší velkou jistou zhodnocení peněž, které občan spoří na důchodový věk
- Státní podpora
- Pojištěný může během života měnit výši příspěvku na penzijní připojištění. Může příspěvek snížit či zvýšit podle aktuální finanční situace. Nebo také může přerušit placení.
- V případě přiznání plné invalidity je pojištěnému vyplacena penze.
- Klienti mají nárok na převedení příspěvků včetně státního příspěvku a svého podílu na výnosech hospodaření penzijního fondu do penzijního připojištění u jiného penzijního fondu, pokud s tím tento penzijní fond souhlasí. Toto platí pouze v případě, že klient neměl u starého penzijního fondu nárok na penzi a nebylo mu vyplaceno odbytné. [10]
- Od základu daně z příjmů si lze odečíst částky zaplacené na penzijním připojištění za daný rok. Nárok na daňovou úlevu získává ten, kdo zaplatí za zdaňovací období (kalendářní rok) více než 6000 Kč. Měsíčně si tedy musí spořit více jak 500 Kč. To co je zaplaceno nad 6000 Kč je potom možné odečíst od základu daně. Nejvyšší povolený daňový odpočet činí 12 000 Kč. [12]
- Jak již bylo zmíněné u životního pojištění, tak zaměstnavatel může přispívat i u penzijního pojištění částku 24 000,- Kč ročně. Částka je osvobozena od daně z příjmu a pojistného.
- V případě smrti pojištěného pojistné plnění je vyplaceno dědicům či oprávněným osobám

Nevýhody:

- Občan může uzavřít pouze jednu smlouvu penzijního připojištění
- Oproti např. životnímu pojištění má penzijní připojištění nižší úrokové zhodnocení.
- V případě, že se pojištěný stane invalidním, pojišťovna mu penzi nevyplatí, pokud nehradil déle, jak 3 roky. Stejný případ je u pozůstalostní penze, kdy musí pojištěný hradit 3 – 5 let. Jinak pozůstalí nedostanou nic vyplaceno. U těchto záležitosti se u životního pojištění vyplácí pojistné plnění hned od platnosti smlouvy.
- Účastník musí mít minimálně 18 let, aby mohl smlouvu uzavřít.
- V případě ukončení penzijního připojištění, odbytné se nevyplatí, pokud pojištěný hradil pojistné méně než 12 měsíců. V případě výplaty odbytného, pojištěný vrátí státní podporu a výnosy z něj. Navíc pokud mu přispíval na penzijní připojištěný i zaměstnavatel, bude jeho příspěvek zdaněn 15% stejně jako všechny výnosy. [13]
- Výnosy z jednorázového vyrovnání, které se vyplácí na konci pojistné doby, jsou taktéž zdaněny 15% a navíc jsou zdaněny stejnou sazbou příspěvky od zaměstnavatele. [13]

3 STAROBNÍ DŮCHOD V ČR

Starobní důchod může získat občan, který dosáhl důchodového věku a splnil potřebnou dobu pojištění. Od 1. 1. 2010 dochází k řadě změnám v důchodovém pojištění. Pokud ale vznikl nárok na důchod před 1. 1. 2010 a dosud o něm nebylo pravomocně rozhodnuto, bude se rozhodovat podle právních předpisů účinných před tímto datem. To samé platí pro přiznání důchodů a změnu jejich výše za dobu před 1. 1. 2010, i když o nich už bylo pravomocně rozhodnuto. [14]

Nárok na starobní důchod je spojený se dvěma základními podmínkami - získáním potřebného počtu let pojištění a dosažením důchodového věku. [14]

3.1 Podmínky nároku na starobní důchod

Potřebná doba pojištění se bude postupně zvyšovat až na 35 let a to tímto tempem: [15]

- 25 let pro ty, co dosáhli důchodového věku před rokem 2010,
- 26 let v roce 2010,
- 27 let v roce 2011,
- 28 let v roce 2012,
- 29 let v roce 2013,
- 30 let v roce 2014,
- 31 let v roce 2015,
- 32 let v roce 2016,
- 33 let v roce 2017,
- 34 let v roce 2018,
- 35 let po roce 2018.

Ti, kteří nemají potřebnou dobu pojištění, mají šanci, jestliže získali dobu pojištění nejméně: [15]

- 15 let a dosáhli před rokem 2010 věku aspoň 65 let,
- 16 let a dosáhli v roce 2010 věku aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk pro muže stejného data narození,
- 17 let a dosáhli v roce 2011 věku aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk pro muže stejného data narození,
- 18 let a dosáhli v roce 2012 věku aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk pro muže stejného data narození,
- 19 let a dosáhli v roce 2013 věku aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk pro muže stejného data narození,
- 20 let a dosáhli po roce 2014 věku aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk pro muže stejného data narození.

Pokud dojde k dosažení důchodového věku po roce 2014, pak stačí alespoň 30 let tzv. „čistě“ doby pojištění, tj. doby pojištění získané z titulu výkonu výdělečné činnosti, popř. dobrovolného důchodového pojištění. [15]

3.2 Doba pojištění

Rozlišujeme doby **důchodového pojištění a náhradní doby důchodového pojištění**. Náhradní doba důchodového pojištění je doba, kdy se neodvádí pojistné, přesto tato doba vstupuje do výpočtu důchodu a nároku na tento důchod. Doba důchodového pojištění se počítá pro nárok na důchod i výši důchodu plně, náhradní doba důchodového pojištění vstupuje do nároku na tento důchod z určitého procenta, pokud ale byly náhradní doby důchodového pojištění získané před 1. lednem 2010, tak se i ony započítávají v plné výši, podmínkou je, že jde o pojištěnce, kterému vznikne nárok na důchod před rokem 2019. Pokud jde o výši důchodu, náhradní doba pojištění se započítává buď plně (výkon vojen-

ské služby, péče o dítě a péče o bezmocnou/závislou osobu) nebo jen z určitého procenta (ostatní). [16]

Doby důchodového pojištění [16]

- soustavná příprava na budoucí povolání studiem na střední nebo vyšší odborné škole před rokem 1996 a to do dosažení věku 18 let,
- pracovní poměr,
- služební poměr,
- členství v družstvu, jestliže mimo pracovněprávní vztah vykonávají pro družstvo práci, za kterou jsou jím odměňováni,
- společníci a jednatelé společnosti s ručením omezeným a komanditisté komanditní společnosti, jestliže mimo pracovněprávní vztah vykonávají pro ni práci, za kterou jsou touto společností odměňováni,
- samostatná výdělečná činnost, pokud je s ní spojena účast na důchodovém pojištění,
- činnost na základě dohody o pracovní činnosti,
- činnost soudců,
- členů zastupitelstev územních samosprávných celků, jestliže jsou jim vypláceny odměny jako členům zastupitelstev územních samosprávných celků, kteří tyto funkce vykonávají jako uvolnění,
- dobrovolnická práce pracovníků pečovatelské služby,

Náhradní doby důchodového pojištění [16]

- soustavná příprava na budoucí povolání studiem na střední nebo vyšší odborné škole nebo vysoké škole v České republice, a to po dobu prvních šesti let tohoto studia po dosažení věku 18 let před rokem 2010,

- vedení v evidenci úřadu práce jako uchazeče o zaměstnání po dobu, po kterou jim náleží podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci, a dále v rozsahu nejvýše tři let, po kterou jim tato podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci nenáleží, před rokem 1996 bez omezení,
- osoby se zdravotním postižením zařazené v teoretické a praktické přípravě pro zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost,
- vojenská služba v ozbrojených silách České republiky, pokud nejde o vojáky z povolání a vojáky v další službě, osob konajících civilní službu (do roku 2004),
- osobní péče o dítě ve věku do čtyř let,
- osobní péče o osobu mladší 10 let, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni I (lehká závislost) nebo osobu jakéhokoliv věku, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) anebo stupni IV (úplná závislost), pokud spolu žijí v domácnosti; podmínka domácnosti se nevyžaduje, pokud jde o blízkou osobu,
- pobírání plného invalidního důchodu (invalidního důchodu ve třetím stupni) z českého pojištění, a to do dosažení věku potřebného pro vznik nároku na starobní důchod; za poživatele invalidního důchodu se pro účely účasti na pojištění považují také osoby, které nepobírají invalidní důchod, avšak splňují podmínky nároku na tento důchod a pobírají výsluhový příspěvek nebo příspěvek za službu podle zvláštních zákonů,
- pobírání dávek z nemocenského pojištění,
- dočasná pracovní neschopnost, která trvá po skončení výdělečné činnosti zakládající účast na nemocenském pojištění, pokud tato neschopnost nevznikla úmyslně, zároveň vznikla v době této výdělečné činnosti, po dobu karantény nebo v ochranné lhůtě anebo po dobu trvání podpůrní doby u ošetřovného a po dobu trvání podpůrní doby u peněžité pomoci v mateřství v období před porodem.

Některé z těchto dob jsou zároveň tzv. **vyloučenými dobami**, tedy sice vstupují do potřebné doby pojištění, ale ve výpočtu se od ní odečítají. Jde například o dobu pobírání plného

invalidního důchodu, dobu studia osob, které se soustavně připravují na budoucí povolání, dobu po kterou je uchazeč o zaměstnání v evidenci úřadu práce. [16]

3.3 Důchodový věk

U pojištěnců narozených po roce 1968 činí důchodový věk: [17]

- u mužů 65 let,
- u žen
 - 62 let, pokud vychovaly alespoň 4 děti,
 - 63 let, pokud vychovaly 3 děti,
 - 64 let, pokud vychovaly 2 děti,
 - 65 let.

existuje i **individuální důchodový věk**, který vychází ze zařazení zaměstnání do pracovní kategorie. To stejné platí pro zaměstnance pracující ve služebním poměru. [17]

Je možnost odejít do důchodu ještě před dosažením důchodového věku platí pro ty pojištěnce, kteří: [17]

- dosáhli alespoň věku 60 let, pokud jejich důchodový věk činí alespoň 63 let, nebo
- do dosažení důchodového věku jim ode dne, od něhož se starobní důchod přiznává, chybí nejvýše 3 roky, pokud je jejich důchodový věk nižší než 63 let.

Před 31. 12. 2009 bylo možné přiznat důchod nejvýše tři roky před dosažením důchodového věku a to pro všechny případy. [17]

3.4 Jak se vypočítává důchod

Základem výpočtu důchodu je roční vyměřovací základ, který získáme vynásobíme-li vyměřovací základ (jednoduše naše příjmy v daném roce) koeficientem nárůstu všeobecného vyměřovacího základu. Tento roční vyměřovací základ pak vydělíme rozdílem počtu kalendářních dnů za daný rok a počtem vyloučených dnů a vynásobíme číslem 30,4167 (to je průměrný počet dní v kalendářním měsíci). Výsledkem je osobní vyměřovací základ, který se dále redukuje. Do první redukční hranice se počítá celý, rozdíl nad první redukční hranicí ve výši 30 % a rozdíl nad druhou redukční hranicí ve výši 10 %. Takto redukovaný osobní vyměřovací základ je brán jako výpočtový základ, který vstupuje do finálního vzorce pro výpočet důchodu. [18]

Základní a procentní výměra jsou dvě části starobního důchodu. Základní výměra je daná, procentní výměra se vypočte tak, že vynásobíme dobu pojištění v letech koeficientem 0,015 a výpočtovým základem. Starobní důchod jako součet základní a procentní výměry se může dále upravovat. Pokud jdeme do důchodu před dosažením důchodového věku nebo když pracujeme i po dosažení tohoto věku. [18]

Osobní vyměřovací základ počítáme za tzv. rozhodné období. V případě přiznání důchodu do roku 2016 (včetně) počíná rozhodné období kalendářním rokem 1986 a končí kalendářním rokem bezprostředně předcházejícím roku, ve kterém se přiznává důchod. [18]

Po roce 2016 bude rozhodné období stanoveno v rozsahu 30 kalendářních roků bezprostředně předcházejících roku přiznání důchodu. Do rozhodného období se nezahrnuje rok, ve kterém pojištěnec dosáhl 18 let věku a kalendářní roky předcházející. [18]

Výše starobního důchodu se skládá ze základní a procentní výměry. [19]

Výše starobního důchodu

Výše základní výměry je stanovena pevnou částkou, **2170 Kč** měsíčně. [19]

Výše procentní výměry se stanoví jako 1,5 % výpočtového základu za každých 365 dní pojištění. Minimální výše procentní výměry je přitom **770 Kč** měsíčně. [19]

Výše předčasného starobního důchodu

Výše základní výměry se nemění, je také **2170 Kč** měsíčně. [19]

Dochází ke snížení procentní výměry a to za každých i započatých 90 kalendářních dnů z doby ode dne, od kterého se přiznává starobní důchod, do dosažení důchodového věku o:

- **0,9 %** výpočtového základu za období prvních 720 kalendářních dnů,
- **1,5 %** výpočtového základu za období od 721. kalendářního dne.

I v tomto případě je stanovena minimální výše procentní výměry na **770 Kč** měsíčně. [19]

Přepočet starobního důchodu díky přesluhování

Způsob přepočtu se odvíjí od souběhu výdělečné činnosti a důchodu. [19]

- Pokud jste při výdělečné činnosti pobírali polovinu starobního důchodu, důchod se přepočítá tím způsobem, že **za každých 180 kalendářních dnů** této výdělečné činnosti **vzroste procentní výměra o 1,5 %** výpočtového základu.
- Pokud jste při výdělečné činnosti pobírali celý starobní důchod, důchod se přepočítá tím způsobem, že **za každých 360 kalendářních dnů** této výdělečné činnosti **vzroste procentní výměra o 0,4 %** výpočtového základu.
- Pokud jste při výdělečné činnosti nepobírali starobní důchod, důchod se přepočítá tím způsobem, že **za každých 90 kalendářních dnů** této výdělečné činnosti **vzroste procentní výměra o 1,5 %** výpočtového základu.
- Pokud jde o výdělečnou činnost před 1.1.2010, podmínkou pro přepočet důchodu je výdělečná činnost na základě pracovněprávního vztahu (poměr na dobu určitou, nejdéle na dobu jednoho roku). Dále je předpokladem, že v daných letech nebyl pobírán starobní důchod. Pokud nárok vznikl, tak za každých 90 kalendářních dnů této výdělečné činnosti **vzroste procentní výměra o 1,5 %** výpočtového základu.

4 DŮCHODOVÁ REFORMA NA SLOVENSKU

Na Slovensku začala od 1. 1. 2005 významná reforma důchodového systému. Slovensko vytvořilo systém tří pilířů financování důchodů. První pilíř je ten, který byl dosud pilířem jediným – představuje ho Sociální pojišťovna, do které odvádí zaměstnavatel za pracovníky odvody ze mzdy (na starobní důchod je určeno konkrétně 18 % hrubé mzdy). Druhý pilíř vznikl k 1. 1. 2005 a zastupují ho důchodové správcovské společnosti. Třetí, dobrovolný pilíř představují v současnosti doplňkové důchodové společnosti. Odvody do tohoto pilíře jsou zcela dobrovolné, ale zabezpečování ve třetím pilíři stát daňově zvýhodňuje. [20]

První skupina – jedinci, kterým bylo k 1.1.2005 16 let a méně, musí vstoupit do druhého pilíře povinně v době nástupu do prvního zaměstnání. Potom budou odvádět 9 % hrubé mzdy Sociální pojišťovně a 9 % vybranému penzijnímu fondu. [20]

Lidé starší 16 let se mohou sami rozhodnout, jestli chtějí do druhého pilíře vstoupit, nebo ne. Pokud ale vstoupit chtějí, museli tak učinit nejpozději k 30. 6. 2006. Výjimkou jsou pouze jedinci, kteří byli během celého období od 1. 1. 2005 do 30. 6. 2006 buď studenty, nebo nezaměstnanými. Ti mohou do nového systému vstoupit i později, ale musí tak učinit do 30 dnů od nástupu do zaměstnání. [20]

Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny SR nedoporučuje vstup do nového systému lidem, kteří mají do důchodu méně než 10 let, protože minimální doba spoření je právě 10 let (navíc doporučená doba je minimálně 18 až 20 let, kdy by se měl stát vstup do 2. pilíře výhodným). [20]

Pokud jedinec podepíše smlouvu s některým z penzijních fondů, nemůže se už vrátit k přispívání pouze do 1. pilíře, ale může jednou ročně přejít k jinému penzijnímu fondu. [20]

4.1 Druhý pilíř důchodového systému

Úlohou důchodových správcovských společností je vytvoření třech důchodových fondů – růstového, vyváženého a konzervativního, které mají zajistit kapitálovou složku důchodo-

vého systému, na rozdíl od prvního pilíře, který zajišťuje důchody na bázi průběžného financování. [20]

V růstovém fondu může být až 80 % akcií, je tedy nejrizikovější, ale může být i nejvýnosnější. Za dobu 24 měsíců existence fondu nesmí být průměrný výnos nižší než 50 % průměrného výnosu konkurenčních růstových fondů. Do tohoto fondu může investovat občan, kterému chybí do důchodu více než 15 let, poté musí přejít na jiný. [20]

Vyvážený fond může tvořit až 50 % akcií, ale minimálně 50 % musí tvořit dluhopisy nebo vklady v bankách. Průměrný výnos fondu za 24 měsíců musí dosahovat alespoň 70 % průměrného výnosu konkurence. Do tohoto fondu může investovat občan, kterému do důchodu chybí více než 7 let, poté musí přejít na fond konzervativní. [20]

Konzervativní fond musí 100% tvořit dluhopisy a vklady v bankách, průměrný výnos za 24 měsíců pak musí tvořit alespoň 90 % průměrného výnosu konkurenčních fondů. Co se týče povinných přechodů mezi jednotlivými fondy, uvažuje se o změně z pevného data (7 a 15 let) na širší období, ale tyto úvahy zatím nebyly v parlamentu projednávány. [20]

4.2 Důchody a důchodové správcovské společnosti

Ve vyplácení důchodu hrají hlavní roli životní pojišťovny a důchodové správcovské společnosti. Spořitel si může vybrat, zda do vybrané životní pojišťovny převede pouze část prostředků (musí mu zaručit doživotní penzi ve výši alespoň 0,6 násobek životního minima) a ostatní prostředky si nechá vyplácet přímo důchodovou správcovskou společností v době jím určené, nebo zda na životní pojišťovnu převede všechny prostředky a nechá si vyplácet doživotní důchod formou doživotní anuity. [20]

Úřad pro finanční trh udělil povolení na vznik a působení osmi důchodovým správcovským společnostem: Aegon d.s.s., Allianz-Slovenská d.s.s., Credit Suisse Life & Pensions d.s.s., ČSOB d.s.s., ING d.s.s., První důchodová spořitelna d.s.s., Sympatia -Pohoda d.s.s. a VÚB Generali d.s.s. [20]

Důchodové správcovské společnosti podle zákona o starobním důchodovém spoření musí disponovat základním jměním ve výši minimálně 300 mil. Sk, musí vytvořit a spravovat již

výše uvedené tři důchodové fondy a museli do 18 měsíců od vzniku (do 30. 6. 2005) získat alespoň 50 000 klientů. Zároveň jsou zavázány do stejného data počet svých klientů nezveřejňovat. [20]

Peníze na účtu může důchodová správcovská společnost investovat pouze prostřednictvím klientem zvoleného důchodového fondu. V případě bankrotu společnosti jsou důchodové fondy odděleny od majetku společnosti a samotný fond by pouze přešel pod jiného správce. [20]

Pokud by došlo k poškození financí důchodovou správcovskou společností porušením zákona, stát garantuje sumu na důchodovém účtu v plné výši. Aby k takovýmto poškozením nedošlo, bude každá důchodová správcovská společnost kontrolována úřadem pro finanční trh, depozitářem (bankou), vnitřní kontrolou společnosti a nezávislým auditorem. [20]

Peníze na důchodovém podléhají dědictví. Při smrti během aktivního života budou pozůstalí dostávat pozůstalostní důchod z 1. pilíře a zdědí zůstatek důchodového účtu. Pokud dojde k smrti už v důchodovém věku, pozůstalí zdědí zůstatek z důchodového účtu a navíc budou pobírat pozůstalostní důchod z obou dvou pilířů. [20]

A kolik Slováci dostanou? Důchod závislý na 2. pilíři samozřejmě přesně určit nelze, ale zapojí-li se občan pouze do 1. pilíře, lze důchod určit přesněji. Bude to násobek tří veličin – tzv. aktuální důchodové hodnoty (ta se mění každý rok v závislosti na vývoji mezd), počtu odpracovaných let a tzv. průměrného osobního mzdového bodu. Osobní mzdový bod vyjadřuje poměr mzdy jednotlivce k průměrné mzdě na Slovensku, průměrný pak tvoří průměrnou hodnotu osobních mzdových bodů. [20]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 HODNOCENÍ ZÁKLADNÍCH UKAZATELŮ VÝVOJE DŮCHODOVÉHO POJIŠTĚNÍ

Parametry ovlivňující vývoj sociálního pojištění

Vývoj sociálního pojištění je ovlivněn zejména následujícími parametry: [21]

- ekonomickými (vývoj hrubého domácího produktu, vývoj cen a mezd),
- demografickými (vývoj věkové struktury obyvatelstva daný vývojem plodnosti, úmrtnosti a migrace),
- zaměstnaností (vývoj ekonomické aktivity a nezaměstnanosti).

5.1 Ekonomický vývoj

Tabulka 2. *Vývoj HDP*

Rok	HDP	Roční růst ve stálých cenách
	(mld. Kč)	(%)
2003	2 577	3,6
2004	2 815	4,5
2005	2 984	6,3
2006	3 222	6,8
2007	3 536	6,1
2008	3689	2,5
2009	3627	-4,2

Od roku 2003 docházelo k postupnému zrychlování tempa hospodářského růstu s tím, že v letech 2005 až 2007 bylo dosaženo nejvyššího reálného růstu HDP v historii samostatné ČR, a to na úrovni 6,3 %, 6,8 %, resp. 6,1 %. Pro rok 2008 nastal zvrát s významnějším zpomalením růstové dynamiky, a to na úroveň 2,5 % a v roce 2009 až -4,2. [21]

V roce 2003 byl poprvé po roce 1990 zaznamenán meziroční pokles cenové hladiny. Průměrná míra inflace tak v roce 2003 dosáhla úrovně 0,1 % a byla tak nejnižší od roku 1987. V dalších letech se potom inflace pohybovala mezi 2,5 a 2,8 %, s výjimkou roku 2005, kdy dosáhla úrovně 1,9 %. Pro rok 2008 bylo zrychlení růstu cenové hladiny na úroveň 6,3 % jako důsle-

dek mimořádného vývoje na konci roku 2007 a administrativních změn souvisejících se zákonem o stabilizaci veřejných financí. Na konci roku 2009 inflace cen rapidně klesla na 1 %, v důsledku celosvětové krize. [21]

Tabulka 3. *Vývoj průměrné nominální mzdy*

Rok	Mzda (Kč/měs.)		Vývoj mzdy předcházející rok=100%	
	hrubá	čistá	hrubá	čistá
2003	16 769	12 807	6,7	6,1
2004	17 882	13 601	6,7	6,1
2005	18 809	14 252	5,2	4,8
2006	20 050	15 506	6,6	8,7
2007	21 527	16 509	7,4	6,5
2008	23 430	17 736	8,8	7,4

Nominální hodnota průměrné hrubé mzdy v národním hospodářství (civilní sektor, tj. bez mezd zaměstnanců Ministerstva vnitra a Ministerstva obrany) vzrostla meziročně v letech 2003 – 2008 o 6,7, 6,7, 5,2, 6,6, 7,4 a 8,8 %. Vzhledem k výše uvedenému nárůstu cen však **reálná hodnota průměrné hrubé mzdy** v roce 2003 vzrostla o 6,6 % a v dalších letech pak o 3,8, 3,3, 4,1 a 4,5 %. Růst reálné hodnoty průměrné mzdy byl od roku 2004 nižší než růst reálného HDP v těchto letech. [21]

5.2 Demografický vývoj

Relativní podíl nejstarší generace po celá devadesátá léta mírně vzrůstal a jeho vývoj kontrastoval se zmenšujícím se podílem dětské složky obyvatelstva. V roce 2000 byl již podíl obyvatel ve věku 65 a více let nejvyšší v dosavadní historii. Po stagnaci v letech 2001-2003, dochází od roku 2004 k dalšímu postupnému nárůstu tohoto podílu. Demografický vývoj po roce 1990 byl z hlediska ekonomického zatížení produktivní složky obyvatelstva celkem příznivý, byť narůstal podíl osob nad 65 let a populace celkově stárla. Index eko-

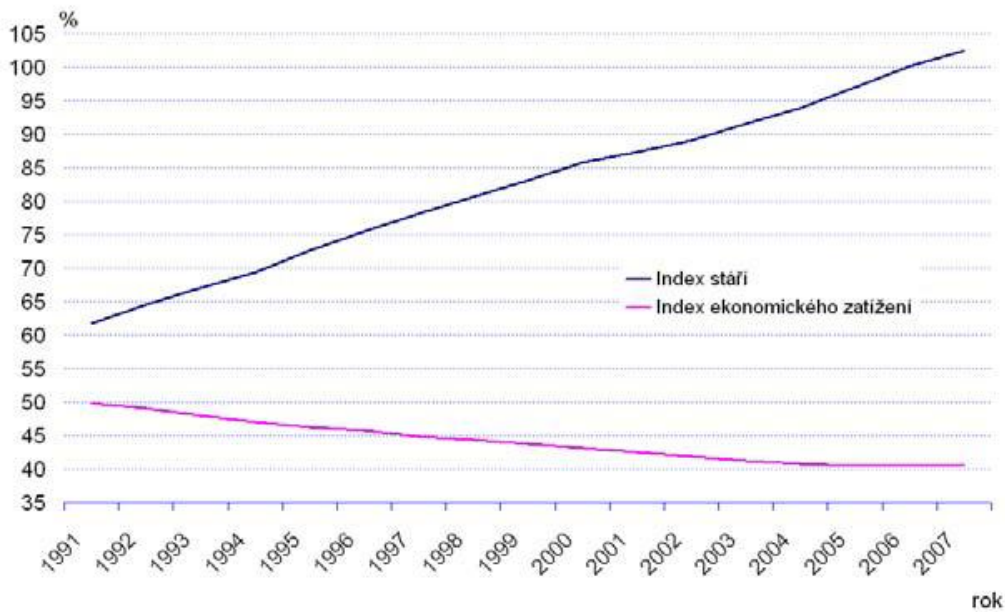
nomického zatížení² v tomto období trvale klesal až do roku 2006, a to z hodnoty 50 v roce 1991 až na hodnotu 40,4 v roce 2006. V roce 2007 dosahovala jeho výše 40,5. [21]

Tabulka 4. *Věková struktura populace*

Rok	Věková skupina						
	0 - 14 let		15 - 64 let		65 a více let		Celkem
	(tis. osob)	(% obyv.)	(tis. osob)	(% obyv.)	(tis. osob)	(% obyv.)	(tis. osob)
2003	1 554	15,2	7 234	70,8	1 423	13,9	10 211
2004	1 527	14,9	7 259	71,0	1 435	14,0	10 221
2005	1 501	14,6	7 293	71,2	1 457	14,2	10 251
2006	1 480	14,4	7 325	71,2	1 482	14,4	10 287
2007	1 477	14,2	7 391	71,2	1 513	14,6	10 381

² Index stáří = podíl osob ve věku 65 a více let na 100 osob ve věku 0 – 14 let

Index ekonomického zatížení = podíl osob ve věku 0-14 a 65 a více let na 100 osob ve věku 15 – 64 let

Obrázek 1. *Index stáří a index ekonomického zatížení*

Celková demografická struktura je ovlivněna zejména nízkou plodností a prodlužující se střední délkou života. Zatímco se střední délka života při narození v období 2003 – 2007 prodloužila u mužů o 1,7 roku (u žen o 1,4 roku), při dožití 60 let to bylo o 1,2 roku u mužů a 1 rok u žen a při dožití 65 let potom o 1,2 roku u mužů a 1,1 roku u žen. Vliv zahraniční migrace na strukturu a velikost populace České republiky je zanedbatelný. [21]

Tabulka 5. Úhrnná plodnost, střední délka života

Rok	Úhrnná plodnost	Střední délka života (počet let)					
		při narození		v 60 letech		v 65 letech	
		muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
2003	1,18	72,0	78,5	17,2	21,3	13,8	17,1
2004	1,23	72,6	79,4	17,6	21,6	14,2	17,5
2005	1,28	72,9	79,1	17,8	21,7	14,4	17,6
2006	1,33	73,5	79,7	18,2	22,1	14,8	18,0
2007	1,44	73,7	79,9	18,4	22,3	15,0	18,2

Obyvatelstvo České republiky na přelomu 20. a 21. století je nejstarší v celé své dosavadní historii. To je možno konstatovat i o obyvatelstvu ostatních evropských zemí, v ČR je však perspektiva dalšího populačního stárnutí zřetelnější, než ve většině z nich. [21]

5.3 Vývoj zaměstnanosti

Důležitým aspektem zaměstnanosti v ČR je skutečnost, že populace stárne s tím, že tento proces se zatím projevuje růstem počtu osob v ekonomicky aktivním věku. Proti tomuto trendu ovšem významně působí klesající míra ekonomické aktivity, která klesá postupně od roku 1999 až na úroveň necelých 69 % u mužů a 50 % u žen. Pozitivní obrat ovšem nastal u vyšších věkových skupin, kde se míra ekonomické aktivity po roce 2000 začíná výrazně zvyšovat. [21]

Tabulka 6. *Míra ekonomické aktivity*

Rok	55 - 59 let	60 - 64 let	55 - 64 let	Celkem	Celkem	
					muži	ženy
2003	60,4	21,9	44,2	59,4	68,7	50,8
2004	62,8	21,4	45,1	59,2	68,4	50,5
2005	65,4	23,0	47,0	59,4	68,7	50,6
2006	66,7	23,8	47,7	59,3	68,6	50,5
2007	66,9	26,4	48,2	58,8	68,3	49,8

Míra nezaměstnanosti podle výběrového šetření pracovních sil se po roce 2004 postupně snižuje, přičemž tempo snižování míry nezaměstnanosti se zvyšuje. V roce 2008 dosáhla míra nezaměstnanosti 4,4 % (ve srovnání s 8,3 % v roce 2004). Naopak v roce 2009 se míra nezaměstnanosti znovu zvyšuje na základě ekonomické krize na hodnotu 6,7 %. [21]

5.4 Výpočet důchodu na rok 2010

Pro orientační výpočet starobního důchodu budeme brát, že osobou je muž, který splňuje podmínky pro přiznání důchodu. Byl důchodově pojištěn 35 let a dosáhl důchodového věku 65 let. Jeho vyměřovací základem jsou jeho roční příjmy, které se shodují s průměrnými hrubými příjmy ČR za rozhodná období (zdroj: ČSÚ)

Tabulka 7. Výpočet důchodu 2010

V roce	Vyměřovací náklad (v Kč)	Vyloučené doby (dny)	Koeficient nárůstu	Roční vyměřovací základ	Všeobecný vyměřovací základ	Přepočítací koeficient
1986	35 568		7,9988	284502	2964	
1987	36 312		7,8349	284501	3026	
1988	37 140		7,6602	284500	3095	
1989	38 040		7,4790	284502	3170	
1990	39 432		7,2150	284502	3286	
1991	45 504		6,2522	284501	3792	
1992	55 728		5,1052	284503	4644	
1993	70 848		4,0757	288756	5817	
1994	84 048		3,4380	288958	6896	1,1914
1995	99 684		2,9012	289204	8172	1,1978
1996	117 900		2,4502	288879	9676	1,1194
1997	129 624		2,2166	287325	10696	1,0891
1998	141 612		2,0276	287133	11693	1,0850
1999	153 564		1,8734	287687	12655	1,0620
2000	163 128		1,7575	286698	13490	1,0942
2001	177 000		1,6194	286634	14640	1,0693
2002	190 932		1,5090	288117	15711	1,0717
2003	202 860		1,4138	286804	16769	1,0665
2004	216 300		1,3258	286771	17882	1,0532
2005	227 280		1,2605	286487	18809	1,0707
2006	241 896		1,1825	286043	20050	1,0753
2007	259 452		1,1013	285735	21527	1,0942
2008	281 160		1,0184	286334	23280	1,0184
2009	309 024		1,0000	309024		

Tabulka 8. Úhrnná výše důchodu

Procentní sazby pro stanovení procentní výměry důchodu		
za dobu pojištění do vzniku nároku na důchod		52,50%
Stanovení výpočtového základu v roce 2010		
Rozhodné období tvoří roky	1986 - 2009	
Úhrn ročních vyměřovacích základů	6898100	
Počet dnů v rozhodném období	8766	
Osobní vyměřovací základ	23936	
Redukční hranice	10500	2700
Výpočtový základ:	14531	
Základní výměra důchodu	2 170 Kč	
Procentní výměra důchodu	7 629 Kč	
Úhrnná výše důchodu	9 799 Kč	

6 UKAZATELE PENZIJNÍHO PŘIPOJIŠTĚNÍ

V následující kapitole jsou uvedené ukazatele vývoje penzijního připojištění, který ukazuje vývoj příspěvku penzijního připojištění v procentech, hospodářský výsledek jednotlivých penzijních fondů, věkové složení účastníků podílového připojištění a procentní zhodnocení příspěvků účastníků.

Tabulka 9. Základní ukazatele vývoje penzijního připojištění v ČR – k 31. 12. 2009

		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Penzijní připojištění ¹⁾	Počet	2 739 556	2 963 730	3 279 727	3 593 645	3 936 357	4 207 236	4 394 522
	Přírůstek (%)	4,5	8,2	10,7	9,6	9,5	6,9	4,5
Nová penzijní připojištění	Počet	372 060	435 705	544 289	558 629	586 310	590 490	524 867
	Přírůstek (%)	7,1	17,1	24,9	2,6	5,0	0,7	-11,1
Penzijní připojištění s vedenými příspěvky zaměstnavatele ²⁾	Počet	727 992	801 627	927 930	1 028 850	1 129 618	1 222 639	1 261 525
	Přírůstek (%)	12,0	10,1	15,8	10,9	9,8	8,2	3,2
Státní příspěvky poukázané za příslušné období	Objem (mld. Kč)	2,930	3,222	3,683	4,162	4,651	5,088	5,347
	Přírůstek (%)	5,8	10,0	14,3	13,0	11,7	9,4	5,1
Příspěvky účastníků ³⁾	Objem (mld. Kč)	11,770	13,146	15,335	17,607	20,211	21,887	22,955
	Přírůstek (%)	7,4	11,7	16,7	14,8	14,8	8,3	4,9
Průměrný měsíční státní příspěvek	Objem (Kč)	96,02	97,73	98,65	102,19	103,85	104,87	105,18
	Přírůstek (%)	6,9	1,8	0,9	3,6	1,6	1,0	0,3
Průměrný měsíční příspěvek účastníka	Objem (Kč)	383,69	396,84	407,90	430,75	449,67	450,53	443,91
	Přírůstek (%)	8,4	3,4	2,8	5,6	4,4	0,2	-1,5

¹⁾ Stav ke konci období; údaj uvádí počet připojištění, která nejsou v evidenci ukončena

²⁾ Stav ke konci období od účinnosti novely zákona č. 42/1994 Sb. zákonem č. 170/1999 Sb. (od 3. 8. 1999)

³⁾ Příspěvky účastníků jsou uvedeny bez příspěvků placených zaměstnavateli za své zaměstnance

⁴⁾ Veškeré údaje jsou z evidence Ministerstva financí a jsou uvedeny za příslušné období.

Podle údajů poskytnutých penzijními fondy Ministerstvu financí činil k datu 31. 12. 2009 počet neukončených penzijních připojištění celkem 4,39 mil. Jejich počet se oproti konci roku 2008 zvýšil o 187 tis., což představuje nárůst o 4,5%. Penzijní připojištění si stále udržuje růstový trend; tempo jeho růstu je však pomalejší než v předchozích letech, o čemž svědčí i počet nově uzavřených smluv o penzijním připojištění, který za rok 2009 dosáhl počtu 525 tis., což je o 65 tis. smluv méně, než v roce 2008. [22]

S rostoucím počtem penzijních připojištění roste také objem státních příspěvků, které jsou poskytovány ze státního rozpočtu ve prospěch účastníků penzijního připojištění na jejich příspěvky. V roce 2009 činil objem vyplacených státních příspěvků 5,3 mld. Kč, což je o 258 mil. Kč více, než za rok předchozí. [22]

Roste také celkový objem účastnických příspěvků (bez příspěvků zaměstnavatelů), který v roce 2009 dosáhl výše 22,9 mld. Kč, což představuje nárůst o 1,07 mld. Kč oproti roku 2008. Růst objemu účastnických příspěvků koresponduje s rostoucím počtem penzijních připojištění. [22]

Oproti tomu je evidovaný velký pokles příspěvků od zaměstnavatele ve srovnání s předchozími lety. V minulých letech rostl příspěvek zaměstnavatelů od 8,2 % až 15,8 %. V roce 2009 činili příspěvky od zaměstnavatelů 1,26 mil. V roce 2008 činili příspěvky 1,22 mil. Což je pouze navýšení o 3,2 %

Tabulka 10. Ekonomické ukazatele Penzijních fondů k 31. 12. 2009

Název penzijního fondu	Pasiva celkem	Prostředky účastníků	Rezervy	Vlastní kapitál celkem	Základní kapitál	Zisk nebo ztráta účetního období
AEGON PF	2.651.869	2.186.250	2	406.010	50.000	-35.818
Allianz PF	8.853.746	8.015.141	6.976	800.057	60.000	251.099
AXA penzijní fond	35.484.276	33.138.998	22.918	2.029.760	398.501	789.375
ČSOB PF Progres	8.999.173	8.128.251	312	719.729	320.000	84.369
ČSOB PF Stabilita	18.225.226	16.704.947	2.819	1.234.716	297.167	258.572
Generali PF	2.335.347	2.119.323	360	195.555	50.000	52.015
ING Penzijní fond	23.857.681	22.808.906	21.298	915.959	50.000	21.255
PF České pojišťovny	51.366.237	47.812.388	15.030	3.018.006	213.700	619.012
PF České spořitelny	35.487.404	32.513.101	22.112	2.768.898	350.000	458.531
PF Komerční banky	28.610.680	27.178.729	9.286	1.331.413	200.000	74.606
Celkem	215.871.639	200.606.034	101.113	13.420.103	1.989.368	2.573.016

V tabulce jsou uvedené penzijní fondy působící v ČR a jejich výsledovka. Z tabulky je zřejmé, že největší zisk měl za rok 2009 penzijní fond AXA následován s pozitivním ziskem i PF České pojišťovny. Obě tyto pojišťovny společně s PF České spořitelny mají největší podíl vlastního kapitálu a závazků (pasiv). Navíc také disponují s největším podílem částek od pojištěných. AEGON PF jako jediný fond vykazoval ztrátu za rok 2009.

Nejvíce prostředků účastníků bylo k 31. 12. 2008 umístěno v dluhopisech, a to 78,8 % (73,7 % na konci roku 2007), v pokladničních poukázkách 3,5 % (3,9 % na konci roku 2007). Na termínovaných vkladech a účtech bylo 9,6 % spravovaných prostředků (9,9 % na konci roku 2007), do akcií směřovalo pouze 3,1 % (6,1 % na konci roku 2007). [23]

Tabulka 11. *Věkové složení účastníků PP v procentech*

	18-29 let	30-39 let	40-49 let	50-59 let	60 a více
K 31. 12. 2008	12,70	20,60	19,2	24,2	23,4
K 31. 12. 2007	12,63	19,98	19,74	25,31	22,32
K 31. 12. 2006	12,60	19,09	20,46	26,91	21,38
K 31. 12. 2005	11,63	18,35	21,50	28,38	20,14

Stejně jako v uplynulých letech prezentuje nejvyšší podíl připojištěných věková skupina od 50 do 59 let zastoupená 24,2 %. Je to pokles o jeden procentní bod oproti stavu v roce 2007, kdy skupina představovala podíl 25,31 %. Ve srovnání s rokem 2007 vzrostl počet penzijně připojištěných ve věku nad 60 let, dosahující podíl 23,4 % (v roce 2007 to bylo 22 %). V této skupině je nejsilněji zastoupena kategorie občanů ve věku 60-64 let. [23] Postupně roste i podíl ve věkové kategorii 30- 39 let, je to přibližně každý rok o jeden procentní bod. Ostatní věkové kategorie nezaznamenávají nějaké podstatné změny oproti letům minulých.

Tabulka 12. Zhodnocení prostředků účastníků penzijního připojištění od roku 1998 – 2008

Název penzijního fondu	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
AEGON PF	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4,5	3,50
Allianz PF	9,1	6	3,8	4,36	3,71	3	3	3	3,11	3,0	3,00
AXA penzijní fond	10,1	6,5	4,1	4,25	3,41	3,36	3,1	3,7	2,5	2,2	0,00
ČSOB PF Progres	10,9	7,7	5,62	3,9	4,26	4,3	5,3	5,0	2,3	2,4	0,02
ČSOB PF Stabilita	10,02	6,1	4,2	3,2	3	2,3	4,3	4,0	2,8	2,4	0,05
Generali PF	11,4	5,3	3,6	4,6	4,1	3	3,0	3,81	3,74	4,1	2,00
ING penzijní fond	9,34	6	4,4	4,8	4	4	2,5	4,2	3,6	2,5	0,04
PF České pojišťovny	9,72	6,6	4,5	3,8	3,2	3,1	3,5	3,8	3,3	2,4	0,20
PF České spořitelny	8,33	4,4	4,2	3,8	3,5	2,64	3,74	4,03	3,04	3,1	0,40
PF Komerční banky	9,5	7,2	4,89	4,4	4,63	3,4	3,5	4,0	3,0	2,3	0,58

U procentního zhodnocení se od roku 1998, u každého penzijního fondu, snížila procentní sazba. Od procentní sazby kolem 10 % se sazba snížila téměř na nulu. U Axy na rovnou nulu. V roce 2008 měly pozitivní zhodnocení pouze podílové fondy AEGON s procentním

zúročením 3,5 %, Allianz s procentní sazbou 3 % a Generali se sazbou 2 %. Ostatní podílové fondy měly zhodnocení prostředků účastníků penzijního připojištění téměř nulové.

6.1 Modelový příklad na výpočet hodnoty penzijního připojištění

Příklad č. 1

Paní Nováková si uzavírá penzijní připojištění ve 24 letech. V rámci svých možností si může přispívat měsíčně 500,- Kč. Zaměstnavatel jí taktéž bude přispívat částkou 500,- Kč. Nárok na penzi bude mít v 60 letech. Tím pádem bude spořit 36 let. Odhadované úrokové zhodnocení je 2,4 %. Předpokládané vyplácení penze je do 75 let paní Novákové.

Tabulka 13. Výpočet měsíční penze paní Novákové

Naspořená částka	36let x (1000 Kč x 12měsíců)	432000,-
Příspěvek státu	(150,-Kč x 12měsíců) x 36 letu	64800,-
Výnos z prostředků	³	287105,-
Celkem naspořeno	432000,- + 64800,- + 287105,-	783905,-
Výnos po zdanění	783905,- - (287105 x 0,15)	740839,-
Odpočet z daňového základu	6000,- x 36let	216000,-
Daňová úleva	216000,- x 0,15	32400,-
Doživotní penze činní	(740839,- / 15 let) / 12 měsíců	4116,- měsíčně

Příklad č. 2

Pan Brokeš je osoba samostatně výdělečně činná. Je mu 39 let a uzavírá penzijní připojištění s měsíční pojistnou částkou 1500,- Kč. Nárok na penzi bude mít v 60 letech. Bude tedy spořit 21 let. Odhadovaná úroková sazba je 2,4 %. Předpokládané vyplácení penze je do 73 let pana Brokeše.

³ $[1000 \times (1 + 0,024 / 12)^{432} - 1 / 1 - (1 / (1 + 0,024 / 12))] + [150 \times (1 + 0,024 / 12)^{432} - 1 / 1 - (1 / (1 + 0,024 / 12))] [31]$

Tabulka 14. Výpočet měsíční penze pana Brokeše

Naspořená částka	21let x (1500 Kč x 12měsíců)	378000,-
Příspěvek státu	(150,-Kč x 12měsíců) x 21 letu	37800,-
Výnos z prostředků	⁴	122574,-
Celkem naspořeno	378000,- + 37800,- + 122574,-	538374,-
Výnos po zdanění	538374 - (122574 x 0,15)	519988,-
Odpočet z daňového základu	12000,- x 21 let	252000,-
Daňová úleva	252000,- x 0,15	37800,-
Doživotní penze činní	(519988,- / 13 let) / 12 měsíců	3333,- měsíčně

Příklad č. 3

Pan Slaný si uzavírá penzijní připojištění v 60 letech. Bude spořit částku 300 Kč měsíčně. Nárok na penzi bude mít v 65 letech. 5 let tedy bude spořit. Odhadovaná úroková míra je 2,4 %. Odhadovaná doživotní penze bude vyplácena do 73 let

⁴ $[1500 \times (1 + 0,024 / 12)^{252} - 1 / 1 - (1 / (1 + 0,024 / 12))] + [150 \times (1 + 0,024 / 12)^{252} - 1 / 1 - (1 / (1 + 0,024 / 12))]$

Tabulka 15. Výpočet měsíční penze pana Slaného

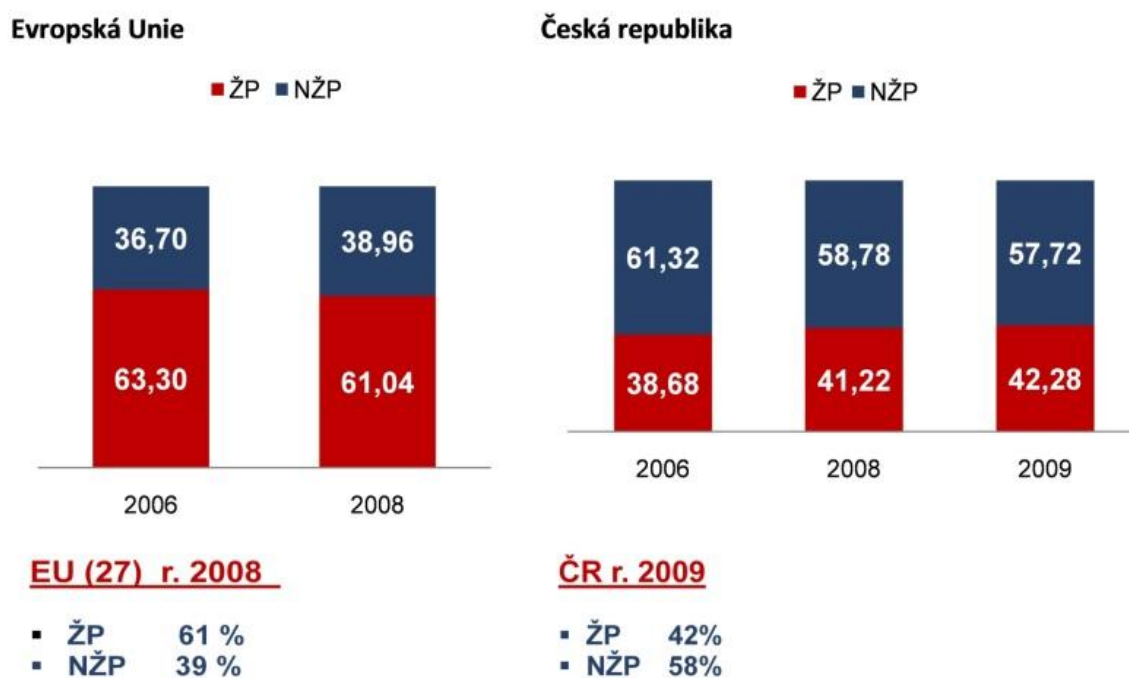
Naspořená částka	5let x (300 Kč x 12měsíců)	18000,-
Příspěvek státu	(120,-Kč x 12měsíců) x 5 let	7200,-
Výnos z prostředků	⁵	1529,-
Celkem naspořeno	18000,- + 7200,- + 1529,-	26729,-
Výnos po zdanění	26729 - (1529,- x 0,15)	26500,-
Odpočet z daňového základu		0
Daňová úleva		0
Doživotní penze činní	(26500,- / 13 let) / 12 měsíců	170,- měsíčně

Uvedené propočty jsou pouze orientační. Nelze přesně nyní stanovit přesnou částku k vyplacení penze. Procentní sazba úročení je stanovena orientačně a uvádí průměrný podíl na zisku z penzijního fondu.

S uvedených příkladů vyplývá, že nejvhodněji je si začít spořit již od mládí s příspěvkem zaměstnavatele. Konečná částka, která je vyplacena, je patřičně vysoce zhodnocena. Začít si spořit ve středním věku, může být výhodné, pouze v případě, že pojištěný hraří vysoké měsíční pojistné. S tím je i spojena výhoda maximálního odpočtu ze základu daně. Nevýhoda je začít si spořit v předdůchodovém věku s nastavenou nízkou měsíční pojistnou splátkou. Vyplacená penze je naprosto zanedbatelná a není možnost žádného odpočtu částky ze základu daně.

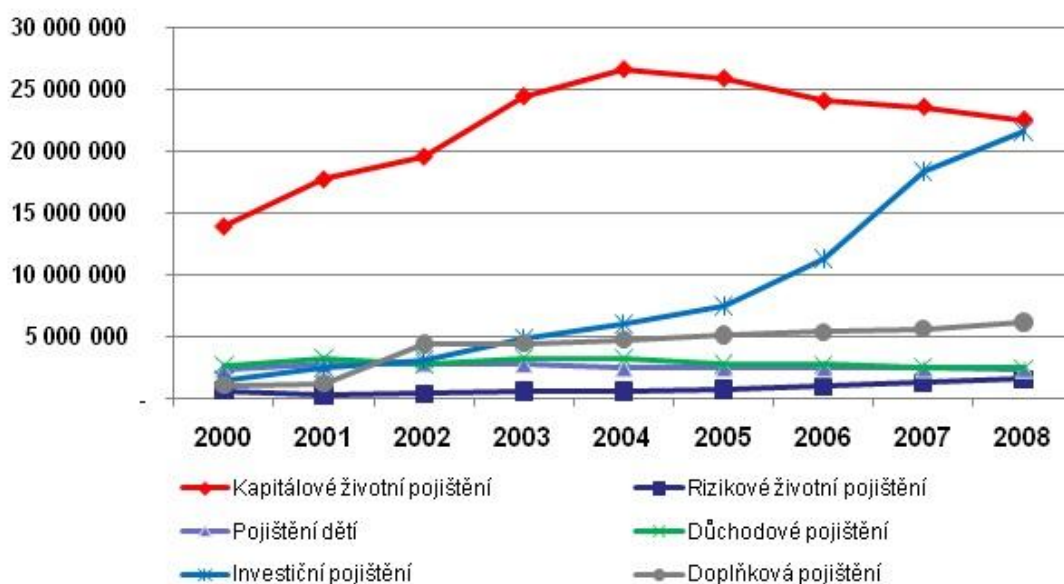
⁵ $[300 \times (1 + 0,024 / 12)^{60} - 1 / 1 - (1 / (1 + 0,024 / 12))] + [150 \times (1 + 0,024 / 12)^{60} - 1 / 1 - (1 / (1 + 0,024 / 12))]$
[31]

7 UKAZATELE ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ

Obrázek 2. Předepsané pojistné - podíl životní pojištění a neživotní pojištění (ČR a EU)

Grafy srovnávající podíly životního a neživotního pojištění v České republice a EU ukazují, že Češi jsou zaměřeni spíše materiálně na rozdíl od zemí západní Evropy. V zemích EU má životní pojištění svou tradici a dosahuje v průměru 61 % podíl. Zatímco v zahraničí okolnosti kolem ekonomické krize způsobily pokles oblasti životního pojištění, v České republice můžeme naopak sledovat nárůst, i když velice pozvolný. [24]

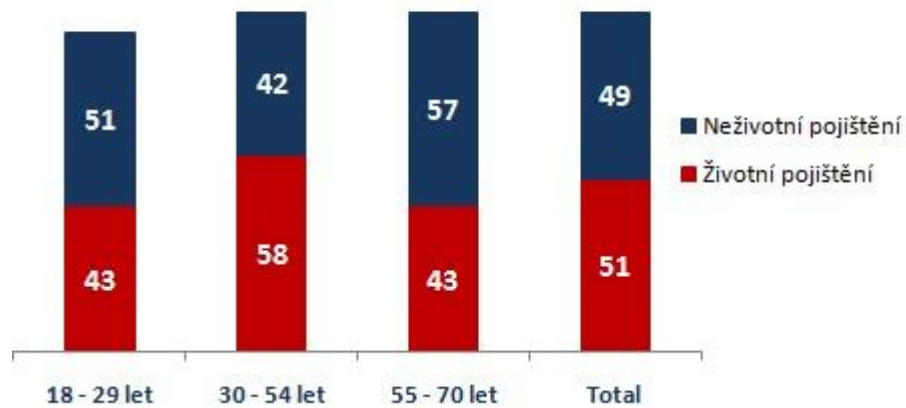

Obrázek 3. Vývoj druhů životního pojištění v ČR (tis. Kč)

Výsledek životního pojištění v roce 2008 byl ovlivněn zejména pokračujícím růstem pojištění spojeného s investičním fondem, jež v absolutním vyjádření stoupl nejvíce, tj. o 3,2 mld. Kč, relativní přírůstek 17,4 % znamená pokles dynamiky téměř na čtvrtinu (z 62,2 % v předchozím roce). Tento přírůstek byl však do značné míry oslaben výrazným poklesem klasického pojištění pro případ dožití a pro případ smrti nebo dožití, a to o 1 mld. Kč (-4,4 %). Nejrychleji rostlo rizikové pojištění pro případ smrti (+24,2 %). [24]

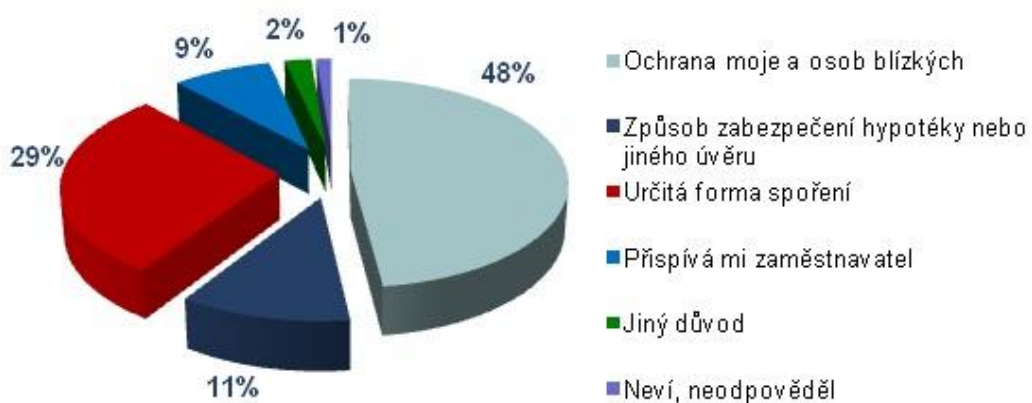
7.1 Průzkum veřejností „Jak si lidé v České republice pojišťují život?“

Následující průzkum byl proveden na 1043 respondentů se zohledněním relevance všech sociodemografických kritérií. Průzkum z roku 2009 - prosinec

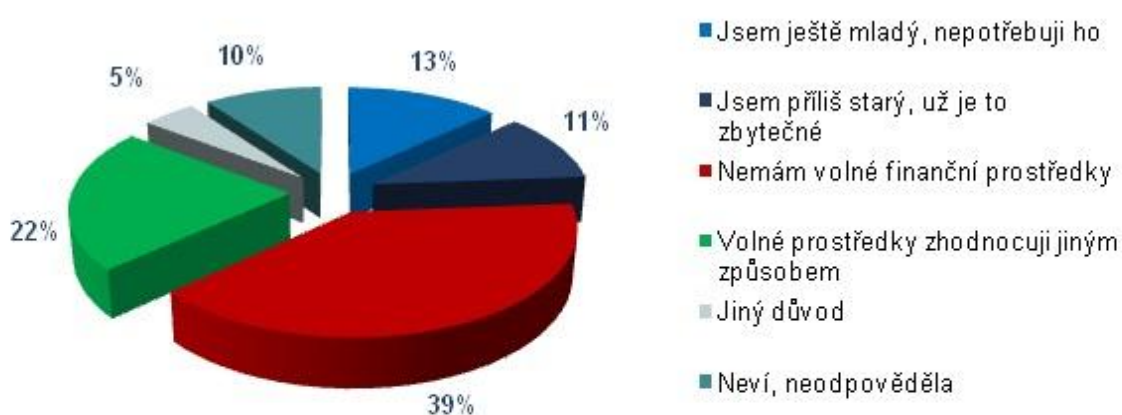
Obrázek 4. Mají respondenti sjednáno životní pojištění?

- Téměř polovina respondentů (49 %) podceňuje význam ŽP. [24]
- Nezmenší zájem o pojištění je ve skupině mladých lidí ve věku 18 – 29 let (43 %) nicméně oproti výzkumu z roku 2007 se v této věkové skupině podíl pojištěných zvýšil o 11 %. [24]

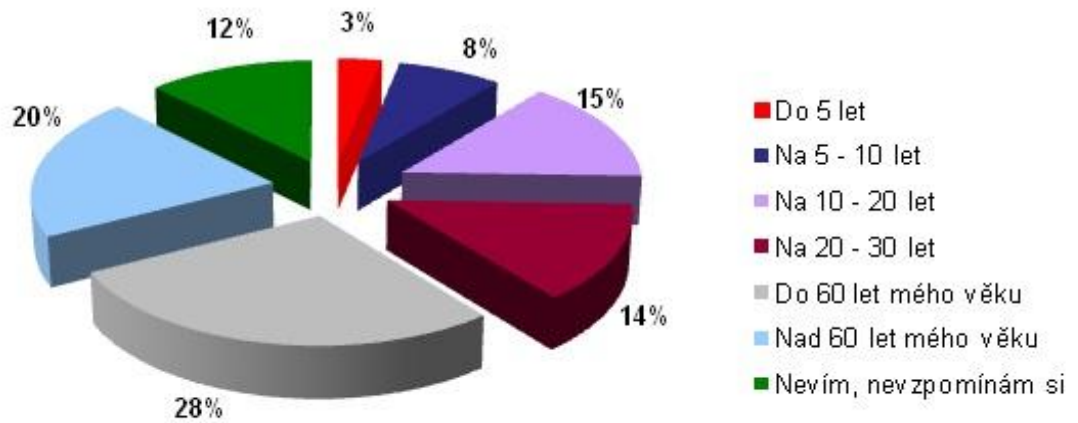
Obrázek 5. Proč si respondenti sjednali životní pojištění

- Nejvíce občanů si sjednává ŽP z důvodu ochrany sebe a svých blízkých (téměř 50%). Ze statistik však vyplývá, že na pojistnou ochranu jde pouze 25 % vložených prostředků a zbytek (75%) jde na spořicí složku. [24]
- Životní pojištění jako spořicí nástroj využívají nejčastěji lidé nad 55 let (29%), přičemž životní pojištění jako nástroj pro zhodnocení by měli využívat zejména mladí lidé. [24]

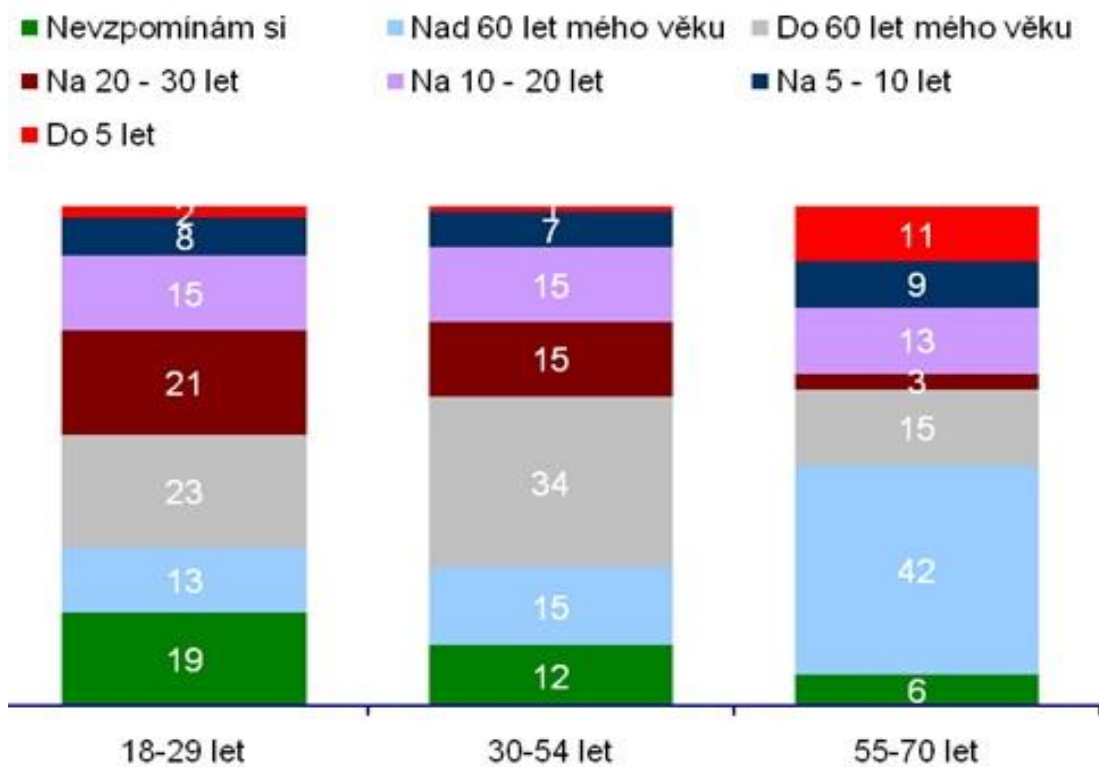

Obrázek 6. Proč respondenti nemají sjednané životní pojištění

- Celkem 24 % respondentů (světlá a tmavě modrá) se domnívá, že nepotřebuje zajistit svá rizika vzhledem ke svému věku. [24]
- 22% respondentů vnímá ŽP zcela nesprávně pouze jako produkt pro zhodnocení finančních prostředků a proto je investuje do jiných spořicích produktů. [24]
- Připočteme-li ke skupině 22% respondentů skupinu, která operuje svým věkem, zjistíme, že téměř polovina (46%) respondentů nechápe základní principy životního pojištění. [24]

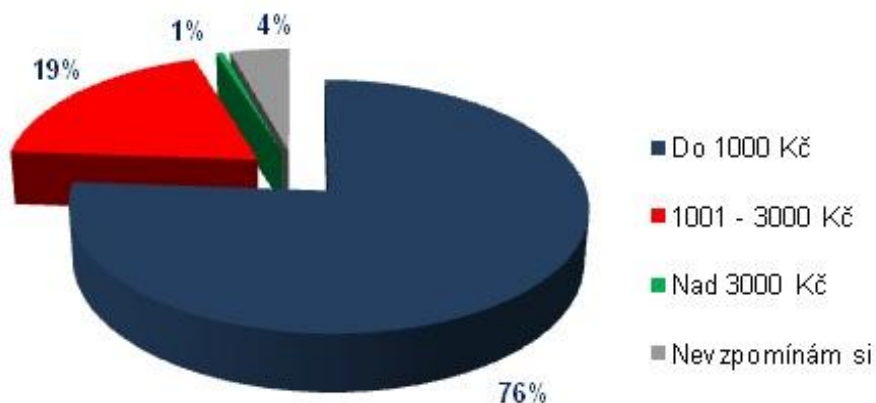

Obrázek 7. Na jak dlouhou dobu mají respondenti sjednáno životní pojištění

Obrázek 8. Na jak dlouhou dobu mají respondenti sjednáno životní pojištění dle věku respondenta

- Více než polovina respondentů má životní pojištění sjednáno na dobu kratší než do 60 let. Při sjednání životního pojištění do 60. let a více nejen, že se splní podmínky pro uplatnění daňového odpočtu, ale navíc dosáhne se lepšího zhodnocení kapitálu.
- Za minimální délku pojištění se považuje sjednání pojistné smlouvy na dobu 10 let. Kratší pojistky jsou vhodné pouze ke konkrétnímu krátkodobému účelu (např. k zajištění leasingu, úvěru). [24]
- Pozitivním zjištěním je, že pouze 11% respondentů má smlouvu sjednanou na kratší dobu než 10 let. [24]

Obrázek 9. Kolik měsíčně platí respondenti pojistné

- Tři čtvrtiny respondentů platí pojistné u ŽP méně než 1 000 Kč (včetně spořicí složky). U těchto klientů hrozí, že v případě pojistné události bude částka na pokrytí této škody nedostatečná, protože klient bude pravděpodobně podpojištěn. [24]
- Hlavním parametrem pro výpočet pojistného je pojistná částka. Ta by měla činit dvou- až pětinasobek ročního příjmu, nebo by měla v plné výši krýt případnou půjčku či hypotéku. Výši pojistné částky se proto stanoví tak, aby odpovídala sku-

tečným potřebám. Znehodnocení pojistné částky v důsledku inflace je dobré předcházet odpovídající úpravou (aktualizací) pojistného. [24]

Obrázek 10. Má respondent v rámci životního pojištění sjednané připojištění

- Většina (65 %) všech pojištěných má v rámci ŽP sjednané připojištění. [24]
- Bez ohledu na věk se klienti pojišťoven (41%) nejčastěji připojišťují pro případ trvalých následků úrazu, dále pak pro případ invalidity (25%). [24]

Je moudré zvážit možné typy připojištění v rámci životního pojištění. Jeho sjednání v rámci životního pojištění je finančně příznivější, než když si je sjednáte samostatně. [24]

Obrázek 11. Zrušil respondent někdy předčasně pojistnou smlouvu? Pokud ano, proč?

- 22 % respondentů si zrušením pojištění vyřešili svůj momentální finanční problém, ale v případě pojistné události by zůstali zcela nezabezpečeni, finanční dopad by pak byl pravděpodobně mnohem závažnější. [24]
- 19% respondentům nesplnilo sjednané pojištění jejich očekávání, lze předpokládat, že měli nesprávně sjednanou pojistnou smlouvu. [24]
- Hlavní důvody, které vedou klienty k předčasnému zrušení smlouvy na ŽP je potřeba finanční hotovosti k jiným účelům, nedostatek finančních prostředků, či doporučení k přepracování smlouvy (více lidé ve věku 30-54 let). Rušit staré smlouvy a uzavírat nové se nevyplácí, i když jde o „zdánlivě“ výhodnější pojištění. Vypovězení smlouvy v průběhu jejího trvání často bývá pro klienta finančně nevýhodné. [24]

7.2 Modelový příklad na výpočet kapitálové hodnoty ŽP

Pro srovnání příkladů budeme vycházet ze stejných příkladů, které jsou uvedené u penzijního připojištění. Na základě grafů Vývoj druhů životního pojištění v ČR (tis. Kč), budeme vycházet, že pojištěnci budou uzavírat investiční životní pojištění, jelikož v posledních letech jejich uzavírání rapidně stoupá. Částka, kterou budou spořit bude celá ukládána na spořicí složku. Rizikovou složkou se v rámci práce zabývat nebudeme, jde hlavně o porovnání možnosti získání výplaty pojistného plnění na konci pojistné smlouvy. Výplata pojistného plnění zahrnuje i TANK⁶. Podrobné sazby TANK jednotlivých pojišťoven jsou uvedeny v příloze. Předpokládané zhodnocení naspořené částky je 6%.

Příklad č. 1

Paní Nováková odkládá do spořicí složky 500 Kč. Zaměstnavatel jí přispívá na IŽP také 500 Kč. Paní Novákové je 24 let a smlouvu si sjednává na 36 let. TANK je ve výši 44 %

Tabulka 16. Výpočet výplaty pojistného IŽP paní Novákové

Naspořená částka s výnosem	$1000 \times ((1+0,06/12)^{432} - 1) / (1-1/(1+0,06/12))$	1532544,-
TANK	44 % z 1532544,-	674319,-
Výnos - poplatky	1532544 - 674319	858225,-
Daň z pojistného plnění	$(858225 - 432000) \times 0,15$	63934,-
Výnos po zdanění	858225 - 63934	794291,-
Odpočet z daňového základu	12000,- x 36let	432000,-
Daňová úleva	432000,- x 0,15	64800,-

S porovnáním s penzijním připojištěním paní Nováková i přes vysoké poplatky pojišťovně své finance zhodnotí o 7,2 % více. Samozřejmě paní Nováková v případě kdyby se rozhodla o IŽP, podstupuje riziko, že se jí naspořené finance nezhodnotí požadovaným úrokem.

⁶ Ukazatel nás informuje o tom, jak poplatky ovlivňují výši zhodnocení investice, aniž by byl brán zřetel na výkonnost jednotlivých fondů. [25]

V případě daňových výhod, je IŽP pro paní Novákovou mnohem výhodnější. Může si od daňového základu odečíst až 432000, ušetří tak na daních 64 800, což je s porovnáním s penzijním připojištěním o 200 % větší částka.

Příklad č. 2

Pan Brokeš je osoba samostatně výdělečně činná. Je mu 39 let a uzavírá IŽP s měsíční pojistnou částkou 1500,- Kč. Bude spořit 21 let. TANK je ve výši 31,6 %

Tabulka 17. Výpočet výplaty pojistného IŽP pana Brokeše

Naspořená částka s výnosem	$1500 \times ((1+0,06/12)^{252} - 1) / (1-1/(1+0,06/12))$	758083,-
TANK	31,6 % z 758083,-	239554,-
Výnos - poplatky	758083 - 239554	518529,-
Daň z pojistného plnění	$(518529 - 378000) \times 0,15$	21079,-
Výnos po zdanění	518529 - 21079	497450,-
Odpočet z daňového základu	12000,- x 36let	432000,-
Daňová úleva	432000,- x 0,15	64800,-

U pana Brokeše je zhodnocení u IŽP nižší přibližně o 4 % než u penzijního pojištění. U možnosti výběru bude záležet, jestli bude pan Brokeš konzervativní a zvolí jistou cestu penzijního připojištění nebo bude riskovat a zvolí možnost IŽP, kde nemusí takové zhodnocení dosáhnout, nebo dostane přibližně stejné zhodnocení, ale také může dostat finanční částku mnohem vyšší. Vše záleží na pohybu zhodnocení na kapitálových trzích.

Daňová úleva je shodná s penzijním připojištěním.

Příklad č. 3

Pan Slaný si uzavírá IŽP v 60 letech. Bude spořit částku 300 Kč měsíčně. Chce spořit 5 let.

Řešení: U pana Slaného nemá cenu vypočítávat pojistné plnění. U IŽP je doporučená doba investování minimálně 10 let. Panu Slanému by byla s největší pravděpodobností vyplace-

ná částka nižší než částka, kterou odkládal. Pro pana Slaného je ideální varianta spoření penzijní připojištění

Z uvedených příkladů je patrné, že IŽP není pro každou věkovou skupinu. Ideální je pro mladší ročníky, kdy se finance mohou po delší dobu zhodnocovat a na konci pojištění může být vyplacena vyšší suma než u penzijního připojištění.

Naopak velice nevýhodné je uzavírat IŽP ve starším věku. Zhodnocení nemusí být žádné, nebo zanedbatelné. Ideální varianta pro starší lidi je uzavřít si penzijní spoření.

8 PODMÍNKY NÁROKU NA STAROBNÍ DŮCHOD NA SLOVENSKU

Nárok na starobní důchod má pojištěnec, který získal nejméně 15 let doby důchodového pojištění a dovršil důchodový věk. [26]

Pokud však pojištěnec důchodový věk dosáhl v období od 1. ledna 2004 do 31. prosince 2007, na vznik nároku na starobní důchod stačí, když získal nejméně 10 let doby důchodového pojištění. [26]

Vyloučení nároku na starobní důchod

Nárok na starobní důchod nevznikne, i když pojištěnec dosáhl důchodového věku a získal aspoň 10 let doby důchodového pojištění, pokud jde o pojištěnce, který: [26]

- Sice před 1. lednem 2004 dosáhl věku potřebný pro nárok na starobní důchod nebo na poměrný starobní důchod, ale do té doby nesplnil podmínky nároku na tento důchod (nezískal potřebnou dobu zaměstnání nebo neměl trvalý pobyt na území Slovenské republiky), pokud nejde o níže uvedené situace,
- pobíral předčasný starobní důchod (předčasný starobní důchod se po dovršení důchodového věku považuje za starobní důchod)

Důchodový věk

Důchodový věk je 62 let jednotně u mužů i žen. Začne se však používat až: [26]

- u mužů narozených v období počínaje rokem 1946 a
- u žen narozených v období počínaje rokem 1962 (u některých žen i dříve, závisí to na počtu dětí, které žena vychovala).

Z původního důchodového věku určeného zákonem č.. 100/1988 Sb. o sociálním zabezpečení ve znění pozdějších předpisů, tj. 60 let u mužů a 53 až 57 let u žen podle počtu vycho-

vaný dětí, se při stanovení důchodového věku podle zákona č. 461/2003 Z. z. ve znění pozdějších předpisů vychází: [26]

- u mužů narozených v letech 1944 a 1945,
- u žen narozených v období let 1947 - 1961.

U uvedených mužů a žen se však původní důchodový věk (60, 57, 56, 55, 54, 53) prodlužuje o stanovený počet kalendářních měsíců v závislosti na tom, ve kterém kalendářním roce dosáhne osoba původní důchodový věk. [26]

8.1 Částka starobního důchodu

ke dni vzniku nároku na starobní důchod se určí jako: [26]

POMBAL x ODP x ADH

POMBAL = průměrný osobní mzdový bod

ODP = součet doby důchodového pojištění získaného ke dni vzniku nároku na starobní důchod

ADH = aktuální důchodová hodnota ke dni vzniku nároku na výplatu důchodu

pojištěnec, který byl důchodově pojištěný po vzniku nároku na starobní důchod (byť jen jeden den) a nepobírá tento důchod nebo jeho část, se určí tak, že: [26]

1. Nejprve se vypočte základní částka starobního důchodu ke dni vzniku nároku (viz bod výše),
2. K základní částce se připočte částka důchodu náležející za období důchodového pojištění po vzniku nároku (po odečtení dob, které se pro účely zvýšení nezapočítávají do doby důchodového pojištění), která se vypočítá jako

Σ OMB x ADH

Σ OMB = součet osobních mzdových bodů za období důchodového pojištění po vzniku nároku

ADH = aktuální důchodová hodnota ke dni vzniku nároku na výplatu důchodu

3. K takto určené částce důchodu se dále připočte částka procentního zvýšení důchodu za období důchodového pojištění získané po vzniku nároku na důchod (po odečtení dob, které se pro účely zvýšení nezapočítávají do období důchodového pojištění), které představuje 0,5% za každých celých 30 dnů doby důchodového pojištění. Na zbytky dní se při výpočtu dnů, za které patří toto zvýšení, nepřihlíží. Pokud je počet dnů po vzniku nároku na důchod nižší než 30, zvýšení o 0,5 % se neposkytne. Za 365 dní se poskytne nárůst o 6%. [26]

Pro určení osobního mzdového bodu za poslední rok období důchodového pojištění po vzniku nároku na starobní důchod se použije obecný vyměřovací základ za kalendářní rok, který dva roky předchází kalendářnímu roku, za který se zjišťuje osobní mzdový bod. [26]

Pokud byl pojištěnec po vzniku nároku na starobní důchod důchodově pojištěn ve více kalendářních letech, od 1. srpna 2006 se pro určení osobního mzdového bodu za předposlední rok doby důchodového pojištění po vzniku nároku na důchod použije všeobecný vyměřovací základ za kalendářní rok, který předchází kalendářnímu roku, za který se zjišťuje osobní mzdový bod. [26]

8.2 Příklady výpočtu starobního důchodu na Slovensku

Příklad č. 1

Pojištěnec splnil podmínky nároku na starobní důchod 1. ledna 2009 a od tohoto dne také požádal o přiznání starobního důchodu. Hodnota jeho průměrného osobního mzdového bodu je 1,0012 (to znamená, že měl vyměřovací základ v rozhodném období v průměru zhruba na úrovni průměrné mzdy v ekonomice Slovenské republiky). K 1. lednu 2009 získal 16 434 dnů doby důchodového pojištění, které po přepočtu na roky představují 45,0247 let doby důchodového pojištění ($16\,434 : 365 = 45,0247$). Aktuální důchodová hodnota na rok 2009 je 8,9955 EUR. [26]

Částka starobního důchodu náležející od 1. ledna 2009 se stanoví takto:

$$1,0012 \times 45,0247 \times 8,9955 = \mathbf{405,60} \text{ EUR měsíčně (po zaokrouhlení na 10 centů nahoru)}$$

Částka důchodu se následně od 1. ledna 2009 zvýší o 6,95%, to znamená o 28,20 EUR na **433,80** EUR měsíčně.

Příklad č. 2

Pojištěnec splnil podmínky nároku na starobní důchod 1. ledna 2008 a od tohoto dne také požádal o přiznání starobního důchodu. Hodnota jeho průměrného osobního mzdového bodu je 1,0012 (to znamená, že měl vyměřovací základ v rozhodném období v průměru zhruba na úrovni průměrné mzdy v ekonomice Slovenské republiky). K 1. lednu 2008 získal 16 434 dnů doby důchodového pojištění, které po přepočtu na roky představují 45,0247 let doby důchodového pojištění ($16\,434 : 365 = 45,0247$). Aktuální důchodová hodnota na rok 2008 je 249,14 Kč. [26]

Částka starobního důchodu náležející od 1. ledna 2008 se stanoví takto:

$$1,0012 \times 45,0247 \times 249,14 = \mathbf{11\ 231\ Kč}$$
 měsíčně (po zaokrouhlení na celé koruny nahoru)

Částka důchodu se dále v jednotlivých kalendářních letech zvýší podle příslušných ustanovení právních předpisů. Od 1. července 2008 se částka tohoto starobního důchodu zvýší o 5%, to znamená o 562 Kč na **11 793 Kč** měsíčně. Tato částka po přepočtu na eura (vydělením hodnotou 30,1260, což je konverzní kurz) a zaokrouhlení na 10 centů nahoru činí **391,50 EUR** měsíčně. [26]

Od 1. ledna 2009 se starobní důchod zvýší o 6,95%, to znamená o 27,30 EUR na **418,80 EUR** měsíčně.

Příklad č. 3

Pojištěnec splnil podmínky nároku na starobní důchod 1. ledna 2009, o přiznání starobního důchodu nepožádal, ale byl dále zaměstnán až do 31. května 2009 a o přiznání starobního důchodu požádal od 1. června 2009. Hodnota jeho průměrného osobního mzdového bodu je 1,0012 (to znamená, že měl vyměřovací základ v rozhodném období v průměru zhruba na úrovni průměrné mzdy v ekonomice Slovenské republiky). K 1. lednu 2009 získal 16 434 dnů doby důchodového pojištění, které po přepočtu na roky představují 45,0247 let doby důchodového pojištění ($16\ 434 : 365 = 45,0247$). Aktuální důchodová hodnota na rok 2009 je 8,9955 EUR. Za období od 1. ledna 2009 do 31. května 2009 měl pojištěnec osobní vyměřovací základ 3 343,63 EUR. [26]

Částka starobního důchodu náležející od 1. června 2009 se stanoví takto: [26]

1. Určí se částka starobního důchodu náležející do vzniku nároku na starobní důchod, tj. do 31. prosince 2008:
 $1,0012 \times 45,0247 \times 8,9955 = 405,60$ EUR měsíčně (po zaokrouhlení na 10 centů nahoru)

2. K této částce se přičte zvýšení náležející za období důchodového pojištění po vzniku nároku na důchod: [26]

- Určí se osobní mzdový bod za období od 1. ledna 2009 do 31. května 2009.
- $343,63 : 8\,024,70 = 0,4167$ (po zaokrouhlení na čtyři desetinná místa nahoru). (Za poslední rok období důchodového pojištění po vzniku nároku na důchod se použije obecný vyměřovací základ 8 024,70 EUR, to znamená všeobecný vyměřovací základ za rok 2007, který dva roky předchází roku 2009, přepočtený na měnu euro a zaokrouhlený na centy nahoru)
- Vypočítá se zvýšení za období důchodového pojištění po vzniku nároku na důchod
 $0,4167 \times 8,9955 = 3,74842485$ EUR měsíčně
- Tato částka se přičte k částce důchodu určené ke dni vzniku nároku na důchod
 $405,60 + 3,74842485 = 409,40$ EUR měsíčně (po zaokrouhlení na 10 centů nahoru)

3. K takto určené částce se připočte procentní nárůst za 151 dnů doby důchodového pojištění po vzniku nároku na důchod: [26]

- Hodnota procentuálního zvýšení = $(151 : 30) \times 0,5$
- Přihlíží se jen na celých 30 dnů doby důchodového pojištění = hodnota procentuálního zvýšení = $5 \times 0,5 = 2,5\%$
 $409,40 + (2,5\% \times 409,40) = 409,40 + 10,235 = \mathbf{419,70}$ EUR měsíčně
(po zaokrouhlení na 10 centů nahoru)

Částka důchodu se následně od 1. června 2009 zvýší o 6,95%, to znamená o 29,20 EUR na **448,90** EUR měsíčně.

V případě, že se pojištěný rozhodne vstoupit do druhého důchodového pilíře. Jeho příspěvek, který je ve výši 18 % z vyměřovacího základu (za zaměstnance platí zaměstnavatel), se rozdělí na dvě části. Jedna (9 %) jde na účet Sociální pojišťovny a druhou (9 %) sociální pojišťovna zasílá do důchodového správcovského systému, který si sám pojištěný vybere. Výhodou je, že část svých peněz si pojištěný nechá zhodnocovat podle vlastní zvolené strategie (konzervativní, vyvážená, růstová). [26]

Pojistné plnění v případě smrti pojištěného je součástí dědického řízení. Popřípadě sám pojištěný si určí, kdo bude obmyšlená osoba. [26]

Každý důchodový správcovský systém umožňuje náhled na účet pojištěného. Pojištěný má aktuální přehled o svých zhodnocených peněžích. Nejčastěji se zřizují přístupové složky přes internet. [26]

V případě vstupu do druhého pilíře, není možné z něj vystoupit. Jedině je možné přestoupit k jinému důchodovému správcovskému systému. [26]

9 PŘIPRAVOVANÁ DŮCHODOVÁ REFORMA V ČR

Důchodová reforma má proběhnout ve třech etapách. Každá z nich je zaměřena na určitou část důchodového systému. První etapa, tedy změna parametrů systému důchodového pojištění je už schválená a většina změn se stala účinnou 1. 1. 2010. Druhá a třetí etapa teprve čeká na své schválení. [27]

Proč je nutná změna

Současný důchodový systém nedokáže čelit dopadům demografického vývoje, kterými jsou především: [27]

- **prodlužující se střední délka života**
- **růst podílu starších osob na celkové populaci** (podíl osob starších 60 let by se měl v následujících 50 letech zvýšit ze současných 20 % na více než 35 %)
- **růst počtu důchodců při současném poklesu počtu ekonomicky aktivních.**

Základní důchodové pojištění je především v důsledku očekávaného demografického vývoje dlouhodobě finančně neudržitelné. [27]

9.1 První etapa

- U pojištěnců narozených po roce 1968 činí důchodový věk 65 let, tentýž věk platí i pro ženy s jedním dítětem, u žen s více dětmi se důchodový věk pohybuje od 62 do 64 let. Důchodový věk 65 let je již v současné době základním důchodovým věkem v celé řadě evropských zemí, přičemž v dalších státech, kde je nižší, již probíhá jeho zvyšování k hranici 65 let. Důchodový věk 65 let platí již dnes mj. v Belgii, Irsku, Finsku, Německu, Španělsku, Nizozemí, Portugalsku nebo Lucembursku. [28]
- Novelou se postupně zvyšuje potřebná doba pojištění pro nárok na starobní důchod z 25 na 35 let (a to včetně náhradních dob pojištění). Tento limit platí pro ty pojištěnce, kteří dosáhli důchodového věku po roce 2018. Byla zachována možnost

vzniku nároku na starobní důchod i při získání kratší doby pojištění, avšak tato potřebná kratší doba pojištění bude postupně prodloužena z 15 až na 20 let. [28]

- Při výdělečné činnosti po vzniku nároku na starobní důchod je možné vyplácet polovinu starobního důchodu, přičemž polovina starobního důchodu se vyplácí na základě žádosti pojištěnce. Polovinou starobního důchodu se rozumí polovina základní výměry a polovina procentní výměry. Poté dochází k přepočítání důchodu. [28]
- Doba studia, kterou pojištěnec získal po 31. prosinci 2009, se do náhradní doby pojištění pro nárok na starobní důchod nebude započítávat. Doba studia není v řadě zemí do náhradních dob pojištění zahrnuta např. v Dánsku, Španělsku, Francii, Irsku, Islandu, Itálii, Nizozemí, Norsku, Rakousku, Portugalsku, Švýcarsku, Finsku, Velké Británii, Maďarsku, Slovensku. [28]
- Byla zavedena třístupňová invalidita podle procentního poklesu pracovní schopnosti. [28]

Přechod na nový systém

Přejít ze starého do nového systému ale nebude jen tak. Co když důchodový věk dosáhnete až v roce 2011, ale chcete jít do důchodu předčasně na konci roku 2009. Všechny obdobné problematické oblasti budou respektovat následující pravidla: [28]

- Pokud vznikl nárok na důchod před 1. lednem 2010, ale nebylo o něm pravomocně rozhodnuto, bude se rozhodovat podle právních předpisů účinných před tímto dnem. To samé platí pro přiznání, odnětí nebo změnu výše těchto důchodů za dobu před 1. lednem 2010, i když o nich už bylo pravomocně rozhodnuto.
- Účast na důchodovém pojištění a doby důchodového pojištění a náhradní doby důchodového pojištění získané před 1. lednem 2010 se hodnotí podle právních předpisů účinných před tímto dnem.

- Náhradní doby důchodového pojištění získané před 1. lednem 2010 se započítávají pro vznik nároku na důchod v plné výši, jde-li o pojištěnce, kterému vznikne nárok na důchod před rokem 2019.

9.2 Druhá etapa

Vedle veřejného základního důchodového pojištění existuje jako součást důchodového systému dobrovolné penzijní připojištění se státním příspěvkem a dále produkty komerčních pojišťoven, zejména životního pojištění (tzv. „soukromé důchody“). Změny v základním důchodovém pojištění budou ve II. etapě důchodové reformy doplněny o opatření v oblasti soukromých důchodů. Opatření by měla zejména: [29]

- vytvořit další motivace pro účast v doplňkovém připojištění (spoření) na stáří,
- zprůhlednit systém pro účastníky.

Klíčový je v tomto nový zákon o penzijním spoření, který přivede tyto změny: [29]

- Minimální výše příspěvku bude 100 Kč.
- Minimální státní příspěvek 50 Kč se bude pojít s vkladem 300 Kč.

Tabulka 18. *Státní příspěvek penzijního připojištění*

Měsíční platba	Státní příspěvek
300 - 399 Kč	50 Kč + 40 % z částky nad 300 Kč
400 - 499	90 Kč + 30 % z částky nad 400 Kč
500 - 599	120 Kč + 20 % z částky nad 500 Kč
600 - 699	140 Kč + 10 % z částky nad 600 Kč
700 a více	150 Kč

- Nebude se mluvit o penzijních fondech, ale penzijních společnostech.

- Zaměstnavatel nebude moci ovlivňovat zaměstnance při výběru penzijní společnosti.
- Penzijní společnost bude moci účtovat poplatek za převod prostředků k jiné penzijní společnosti.
- Účastník si bude moci vybrat mezi povinným konzervativním, povinným smíšeným a povinným dynamickým fondem.
- Dojde k oddělení majetku akcionářů a klientů.

9.3 Třetí etapa

Třetí etapa důchodové reformy, má umožnit pojištěncům částečně se vyvázat ze základního důchodového pojištění do soukromého systému. [30]

V rámci III. etapy důchodové reformy bude řešena diversifikace zdrojů pro příjmy ve stáří s možností částečné volby pojištěnců k vyvázání se ze základního důchodového pojištění do soukromého systému. [30]

Pojištěncům bude dána možnost volby, zda jejich důchod bude plynout pouze ze základního důchodového pojištění nebo částečně i ze spořicího pilíře důchodového systému.

Pojištěnci by si tedy nevolili, zda budou či nebudou platit příspěvky na důchodové pojištění, ale pouze jaké budou zdroje financování jejich budoucích důchodů. [30]

9.4 Vlastní návrh jak by mohla vypadat reforma v ČR

V této kapitole bych chtěla popsat, jak by mohla předběžně vypadat důchodová penze v případě, že by byla schválena důchodová reforma v úplné formě s přihlédnutím i na prvky slovenské důchodové reformy.

První etapu důchodové reformy již máme za sebou. Zásadní změna byla v prodloužení odchodu do důchodu v 65 letech a prodloužení doby pojištění na 35 let s vyloučením doby studia. Na rozdíl Slováci mají stanovenou dobu odchodu do důchodu v 62 let, což je o 3 roky méně a dobu pojištění 15 let, což je dvakrát méně než máme stanovenou dobu my.

Prodloužení doby pojištění a odchodu do důchodu bylo nevyhnutelné, hlavně kvůli rapidně klesajícímu počtu aktivně pracujících, vyprazdňující se státnímu rozpočtu, hlavně pro výplaty důchodu. Možnosti snížení roků na úroveň Slováků je nepravděpodobné. Více pravděpodobné je, že Slováci budou odchod do důchodu zvyšovat

Slováci odvádějí do sociální pojišťovny 18 % ze svých hrubých příjmů. V roce v 2005, kdy vešla reforma v platnost, bylo ze zákona povinné vstoupit do druhého pilíře. Polovina (tedy 9 %) odvodů byla odváděna na pojištěním určený penzijní fond. V roce 2008 slovensko tuto povinnost zrušilo a nyní mají druhý pilíř dobrovolný. Stalo se tak na základě velkého odlivu peněz ze státního rozpočtu.

V ČR se do sociálního zabezpečení na důchodové pojištění odvádí nyní 28 % z hrubé mzdy. 21,5 % odvádějí zaměstnavatelé a 6,5 % zaměstnanci. I v této oblasti odvádíme na důchodové pojištění o 10 % více než Slováci.

V rámci této studie uchováme stejné odvody, které máme nyní. Bylo by nemožné, snižovat odvody do státního rozpočtu a tím snižovat i prostředky na výplatu aktuálních penzí pro důchodce.

Slováci zavedli možnost část prostředků odvádět na penzijním připojištění a naučit tak lidi spořit své finance a nechávat zhodnocovat v rámci určení své strategie. Po určité době, se ale ukázalo, že začal velký odliv financí ze státního rozpočtu. Tím pádem i méně financí k dispozici k výplatě aktuálních důchodů. Slováci byli nuceni k povinnému přechodu do druhého pilíře přejít k dobrovolnému. Slovensko, tak chtělo část povinnosti na výplatu důchodu převést ze státního rozpočtu na penzijní fondy.

Lidi je, ale zapotřebí donutit, aby si začali na důchod spořit sami. Jelikož v rámci stárnutí obyvatel, by mohlo dojít, že na důchody v budoucnu nebudou žádné prostředky.

Bylo by ideální ponechat nynější systém spoření v rámci státního sociálního zabezpečení. To znamená odvody do sociálního pojištění 28 %. Odchod do důchodu v 65 letech a doba pojištění 35 let. V předchozí kapitole je modelový příklad již vypočítán. Tedy důchodce by obdržel ze státního rozpočtu částku 9 799 Kč.

Tím se stát vyhne přílišnému odlivu peněz ze státního rozpočtu, jako v případě Slovenska.

Proto, aby stát donutil lidi spořit. Měl by být zaveden systém povinného spoření si na penzijní připojištění. Člověk by si mohl sám vybrat, jakou částku si bude spořit, jelikož ne

každý v rámci svých příjmů by si mohl spořit vyšší částku. Hranice minima by zůstávala stejná jako doposud na 100 Kč. Tady by bylo dobré převzetí od Slováků možnosti výběru stupně strategie zhodnocení a výběru penzijního fondu podle pojištěného. Nyní jsou zaměstnanci omezení, hlavně když jim na penzijní připojištění přispívá zaměstnavatel, na konkrétní fond.

Do penzijního povinného spoření by vstupovali pouze lidé s trvalým zdrojem příjmů. Hned při nástupu do zaměstnání či začátkem podnikání. Z fondu by již nebylo možné vystoupit pouze možnost penzijní fond změnit, stejně jak to mají stanové slovenští sousedé.

Určitě by měla jít v platnost i navrhovaná státní podpora, kdy se bude vyplácet maximální částka 150 Kč, pouze když si bude člověk spořit měsíčně víc, jak 700 Kč měsíčně, tím pádem o 200 Kč více než je stanoveno nyní. Donutí to lidi víc si spořit. Jelikož spoření v malých částkách nezaručuje plnohodnotné důchodové stáří. Naspořená částka je pak velice zanedbatelná. Minimální státní podpora 50 Kč by se tím pádem pojila s navrhovanou splátkou 300 Kč.

U penzijního spoření by se daňové zvýhodnění nezměnilo.

9.4.1 Modelový příklad předpokládané budoucí penze

Pojištěnec by si spořil měsíčně na penzijní připojištění 1000 Kč po dobu 40 let. Předpokládané zhodnocení je 2,6 % Jeho penze bude do 79 let:

Tabulka 19. *Důchodová penze*

Naspořená částka	40let x (1000 Kč x 12měsíců)	480000,-
Příspěvek státu	(150,-Kč x 12měsíců) x 40 let	72000,-
Výnos z prostředků	⁷	419304,-
Celkem naspořeno	480000,- + 72000,- + 419304,-	971304,-
Výnos po zdanění	(971304 – (419304 x 0,15))	908408,-
Odpočet z daňového základu	6000,- x 40 let	240000,-
Daňová úleva	240000,- x 0,15	36000,-
Doživotní penze činní	(908408,- / 14 let) / 12 měsíců	5407,- měsíčně

K doživotní penzi by se mu vyplácel i důchod ze sociálního zabezpečení, což činní při aktuálním propočtu kolem 9799 Kč. Jeho měsíční penze by celkem činila 15206 Kč. Tato částka je poměrně dostačující, aby zajistila slušnou životní úroveň v důchodovém věku. Navíc pojištěnec by mohl využít dalších možností v rámci spoření, např. životního pojištění, tím by se mu životní úroveň ještě více zvýšila.

Samozřejmě již nyní lze předpokládat, že za několik let, by ze státního rozpočtu nebyly vypláceny důchody, jelikož na ně nebudou prostředky. Částka 9799 Kč ze státního rozpočtu je tedy velice nejistá.

Proto by byla potřeba přísná kontrola povinných penzijních fondů, v rámci jejich hospodaření, aby tady byla určitá kontrola a jistota na výplatu penze z fondů.

⁷ $[1000 \times (1 + 0,026 / 12)^{480} - 1 / 1 - (1 / (1 + 0,026 / 12))] + [150 \times (1 + 0,026 / 12)^{480} - 1 / 1 - (1 / (1 + 0,026 / 12))] [31]$

ZÁVĚR

Důchodový systém v ČR i přes schválenou první etapu důchodové reformy, nemá vyřešen problém stále se prohlubující státní pokladny. V rámci prvního pilíře byl schválen důchodový věk na 65 let a pojistná doba na 35 let. Určitě tato změna pomůže zvětšit aktivně pracující lid a oddálí předpovídanou prognózu, kdy v roce 2050 má připadat na jednoho pracujícího jeden důchodce. Tím jsme trochu pokročili dál než Slovensko, které má jednak nižší důchodový věk a rapidně nižší povinnou pojistnou dobu.

Na druhé straně pro lidi, kteří v 65 letech nesplní 35 let povinné pojistné doby, bude obtížné, muset pracovat po důchodovém věku, aby jim byla přiznána penze.

Cílem této práce bylo navrhnout možnost, jak by mohl fungovat systém po schválení kompletní důchodové reformy s přihlédnutím na aspekty reformy na Slovensku.

V mém návrhu je uvedena možnost část peněz účastníků převádět na penzijní fondy, stejně jako na Slovensku. Rozdíl je jenom v tom, že Slovensko odvádí polovinu svých povinných penzijních odvodů, které se vypočítává z hrubé mzdy, do penzijního fondu. U mého návrhu by povinné odvody směřovali do státní pokladny celé a občan by měl povinnost si sám ze svých peněz platit částku na penzijní připojištění. Vyhnuli by jsem se tak velkému odlivu financí ze státní pokladny, které mu teď Slovensko čelí, a určitá část povinnosti vyplácet penze by přešla ze státního rozpočtu na penzijní fondy. Navíc pro občana by to byla velká jistota vyplacení penze v důchodovém věku s garantovaným zhodnocením.

Dalším aspektem je i to, aby občan na penzijní připojištění přispíval adekvátní částku. Aby naspořené finance byly dostačující pro zajištění pohodlného stáří. Stát by musel zavést motivující model pro donucení vydávat větší obnos. V rámci toho bych souhlasila s pilířem, který je navrhován, aby státní podpora u penzijního připojištění byla vyplacena v plné výši, jen pokud občan bude přispívat částkou 700 Kč, což je částka větší o 200 Kč než nyní.

Vystoupit z penzijního fondu by bylo nemožné, pouze by se mohlo přecházet od jednoho penzijního fondu ke druhému. Stejný systém je i na Slovensku.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] DAŇHEL, J. et al. *Pojistná teorie*. Druhé vydání. Praha : Professional Publishing, 2006. 338 s. ISBN 80-86946-00-2.
- [2] MESRŠMÍD, J. et al. *Životní pojištění*. První vydání. Praha : Grada Publishing, 2002. 104 s. ISBN 80-247-0146-4.
- [3] *Pojistizivot.cz* [online]. 2010 [cit. 2010-04-8]. Jaké podmínky musí splňovat životní pojištění, aby se stalo daňově odpočitatelnou položkou?. Dostupné z WWW: <<http://www.pojistizivot.cz/otazky-a-odpovedi>>.
- [4] *Pojistizivot.cz* [online]. 2010 [cit. 2010-04-8]. 10 otázek k životnímu pojištění. Dostupné z WWW: <<http://www.pojistizivot.cz/10-otazek-k-zivotnimu-pojisteni#11131>>.
- [5] KOHOUTOVÁ, Z. *Idnes.cz* [online]. 19.5.2009 [cit. 2010-04-8]. Spoříte? Snižte si daně. Dostupné z WWW: <http://finance.idnes.cz/sporite-snizte-si-dane-0bq-/viteze.asp?c=A090516_170253_viteze_sev>.
- [6] KOHOUTOVÁ, Z. *Idnes.cz* [online]. 19.5.2009 [cit. 2010-04-8]. Jaké životní pojištění vybrat?. Dostupné z WWW: <http://finance.idnes.cz/jake-zivotni-pojisteni-vybrat-de9-/viteze.asp?c=A090516_152523_viteze_sev>.
- [7] NOVÁKOVÁ, J. *Idnes.cz* [online]. 19.5.2009 [cit. 2010-04-8]. Nenechte se nachatat pojišťovnou. Životní pojištění není pro každého. Dostupné z WWW: <http://finance.idnes.cz/nenechte-se-nachatat-pojistovnou-zivotni-pojisteni-neni-pro-kazdeho-12u-/poj.asp?c=A090516_145001_viteze_sev>.
- [8] ŠULC, J. *Penzijní připojištění*. Druhé vydání. Praha : Grada Publishing, 2004. 196 s. ISBN 80-247-0772-1.
- [9] *Finance.cz* [online]. 2000-2010 [cit. 2010-04-8]. Státní příspěvek na penzijní připojištění. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/penzijni-pripojisti/statni-prispevek/>>. ISSN 1213-4325.
- [10] *Finance.cz* [online]. 2000-2010 [cit. 2010-04-26]. Ukončení smlouvy. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/penzijni-pripojisti/ukonceni-smlouvy/>>. ISSN 1213-4325.

- [11] *Finance.cz* [online]. 2000-2010 [cit. 2010-04-8]. Výplata dávek penzijního připojištění. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/penzijni-pripojisti/vyplacene-davky/>>. ISSN 1213-4325.
- [12] *Finance.cz* [online]. 2000-2010 [cit. 2010-04-8]. Daňové úlevy. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/statni-podpory-a-vyhody/danove-ulevy/>>. ISSN 1213-4325.
- [13] *Finance.cz* [online]. 2000-2010 [cit. 2010-04-8]. Jednorázové vyrovnání a odbytné. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/penzijni-pripojisti/jednorazove-vyrovnani-a-odbytne/>>. ISSN 1213-4325.
- [14] *Finance.cz* [online]. 2000-2010 [cit. 2010-04-14]. Úvodní slovo. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/starobni-duchody/uvod/>>. ISSN 1213-4325.
- [15] *Finance.cz* [online]. 2000-2010 [cit. 2010-04-14]. Podmínky nároku na starobní důchod. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/starobni-duchody/narok-na-starobni-duchod/>>. ISSN 1213-4325.
- [16] *Finance.cz* [online]. 2000-2010 [cit. 2010-04-14]. Podmínky nároku na starobní důchod - doba pojištění. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/starobni-duchody/doba-pojisti/>>. ISSN 1213-4325.
- [17] *Finance.cz* [online]. 2000-2010 [cit. 2010-04-14]. Důchodový věk. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/starobni-duchody/duchodovy-vek/>>. ISSN 1213-4325.
- [18] *Finance.cz* [online]. 2000-2010 [cit. 2010-04-14]. Jak se počítá důchod?. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/starobni-duchody/vypocet/>>. ISSN 1213-4325.
- [19] *Finance.cz* [online]. 2000-2010 [cit. 2010-04-14]. Výše starobního a předčasného starobního důchodu. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/starobni-duchody/vyse/>>. ISSN 1213-4325.

- [20] ŠVARC, D. *Mesec.cz* [online]. 26.1.2005 [cit. 2010-04-15]. Důchodová reforma na Slovensku - inspirace pro ČR?. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/clanky/duchodova-reforma-na-slovensku-inspirace-pro-cr/>>. ISSN 1213-4414.
- [21] *Pojistněmatematická zpráva* [online]. Praha : 2008 [cit. 2010-04-18]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/5886/zprava_2008_cz.pdf>.
- [22] *Komentář Ministerstva financí k základním ukazatelům vývoje penzijního připojištění v České republice k 31.12.2009* [online]. Praha : Odbor 36 – Státní kontrola na finančním trhu, 15.02.2010, 22. února 2010 [cit. 2010-04-18]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ft_ukazatele_penzijniho_pripojisteni_53405.html>.
- [23] Asociace penzijních fondů ČR. Věkové složení účastníků. In Asociace penzijních fondů ČR. *Penzijní připojištění se státním příspěvkem*. Praha : [s.n.], duben 2009 [cit. 2010-04-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.apfcr.cz/cs/o-nas/publikace/>>.
- [24] *Pojisti život.cz* [online]. 2010 [cit. 2010-04-20]. Fakta o životním pojištění. Dostupné z WWW: <<http://www.pojistizivot.cz/fakta-o-zivotnim-pojisteni/>>.
- [25] SMUTNÝ, Martin. *Investujeme.cz* [online]. 19.5.2009 [cit. 2010-04-22]. TANK prolomil další linii... bude přidělován smluvně!. Dostupné z WWW: <<http://investujeme.cz/clanky/tank-prolomil-dalsi-linii-bude-pridelovan-smluvne/>>. ISSN 1802-5900.
- [26] *Sociálna poisťovňa.cz* [online]. 2010 [cit. 2010-04-23]. Starobný dôchodok. Dostupné z WWW: <<http://www.socpoist.sk/starobny-dochodok/1286s>>.
- [27] *Finance.cz* [online]. 2000 - 2010 [cit. 2010-04-24]. Důchodová reforma ve třech etapách. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/postup-duchodove-reformy/>>. ISSN 1213-4325.
- [28] *Finance.cz* [online]. 2000 - 2010 [cit. 2010-04-24]. Parametrické změny se dotknou každého. Dostupné z WWW: <http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/postup-duchodove-reformy/parametricke-zmeny/>>. ISSN 1213-4325.

- [29] *Finance.cz* [online]. 2000 - 2010 [cit. 2010-04-24]. Penzijní připojištění a důchodová reforma. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/postup-duchodove-reformy/soukrome-duchody/>>. ISSN 1213-4325.
- [30] *Finance.cz* [online]. 2000 - 2010 [cit. 2010-04-24]. Částečné vyvázání ze státního pojištění do soukromého. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/postup-duchodove-reformy/volba-zdroju-duchodu/>>. ISSN 1213-4325.
- [31] CIPRA, T. *Praktický průvodce finanční a pojistnou matematikou*. Vydání II. Praha : Ekopress, 2005. 292 s. ISBN 80-86119-91-2.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ADH	aktuální důchodová hodnota ke dni vzniku nároku na výplatu důchodu
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská Unie
HDP	Hrubý domácí produkt
IŽP	Investiční životní pojištění
NŽ	Neživotní pojištění
ODP	Součet doby důchodového pojištění
OMB	Součet osobních mzdových bodů za období důchodového pojištění po vzniku nároků
PF	Podílový fond
POMBAL	Průměrný osobní mzdový bod
PP	Penzijní připojištění
TANK	Ukazatel, který informuje o tom, jak poplatky ovlivňují výši zhodnocení investice, aniž by byl brán zřetel na výkonnost jednotlivých fondů
ŽP	Životní pojištění

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1. <i>Index stáří a index ekonomického zatížení</i>	49
Obrázek 2. <i>Předepsané pojistné - podíl životní pojištění a neživotní pojištění (ČR a EU)</i>	62
Obrázek 3. <i>Vývoj druhů životního pojištění v ČR (tis. Kč)</i>	63
Obrázek 4. <i>Mají respondenti sjednáno životní pojištění?</i>	64
Obrázek 5. <i>Proč si respondenti sjednali životní pojištění</i>	64
Obrázek 6. <i>Proč respondenti nemají sjednané životní pojištění</i>	65
Obrázek 7. <i>Na jak dlouhou dobu mají respondenti sjednáno životní pojištění</i>	66
Obrázek 8. <i>Na jak dlouhou dobu mají respondenti sjednáno životní pojištění dle věku respondenta</i>	66
Obrázek 9. <i>Kolik měsíčně platí respondenti pojistné</i>	67
Obrázek 10. <i>Má respondent v rámci životního pojištění sjednané připojištění</i>	68
Obrázek 11. <i>Zrušil respondent někdy předčasně pojistnou smlouvu? Pokud ano, proč?</i>	69

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1. <i>Státní příspěvek</i>	29
Tabulka 2. <i>Vývoj HDP</i>	46
Tabulka 3. <i>Vývoj průměrné nominální mzdy</i>	47
Tabulka 4. <i>Věková struktura populace</i>	48
Tabulka 5. <i>Úhrnná plodnost, střední délka života</i>	50
Tabulka 6. <i>Míra ekonomické aktivity</i>	51
Tabulka 7. <i>Výpočet důchodu 2010</i>	52
Tabulka 8. <i>Úhrnná výše důchodu</i>	53
Tabulka 9. <i>Základní ukazatele vývoje penzijního připojištění v ČR – k 31. 12. 2009</i>	54
Tabulka 10. <i>Ekonomické ukazatele Penzijních fondů k 31. 12. 2009</i>	56
Tabulka 11. <i>Věkové složení účastníků PP v procentech</i>	57
Tabulka 12. <i>Zhodnocení prostředků účastníků penzijního připojištění od roku 1998 – 2008</i>	58
Tabulka 13. <i>Výpočet měsíční penze paní Novákové</i>	59
Tabulka 14. <i>Výpočet měsíční penze pana Brokeše</i>	60
Tabulka 15. <i>Výpočet měsíční penze pana Slaného</i>	61
Tabulka 16. <i>Výpočet výplaty pojistného IŽP paní Novákové</i>	70
Tabulka 17. <i>Výpočet výplaty pojistného IŽP pana Brokeše</i>	71
Tabulka 18. <i>Státní příspěvek penzijního připojištění</i>	82
Tabulka 19. <i>Důchodová penze</i>	86

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Pojišťovny působící v ČR

Příloha P II: Penzijní fondy v ČR

Příloha P III: TANK sledovaných produktů

PŘÍLOHA P I: POJIŠŤOVNY PŮSOBÍCÍ V ČR

Název Pojišťovny	www stránky
Česká podnikatelská pojišťovna	www.cpp.cz
ČSOB Pojišťovna	www.csobpoj.cz
Kooperativa pojišťovna	www.koop.cz
Pojišťovna České spořitelny	www.pojistovnacs.cz
Wüstenrot pojišťovna	www.wuestenrot.cz
Wüstenrot, životní pojišťovna	www.wuestenrot.cz
AEGON Pojišťovna	www.aegon.cz
Česká pojišťovna	www.cpoj.cz
Allianz pojišťovna	www.allianz.cz
Aviva životní pojišťovna	www.avivazp.cz
AXA pojišťovna	www.axa.cz
AXA životní pojišťovna	www.axa.cz
Cestovní pojišťovna ADRIA Way	www.pojistovna-adria.cz
Česká pojišťovna ZDRAVÍ	www.zdravi.cz
D.A.S. pojišťovna právní ochrany	www.das.cz
DIRECT Pojišťovna	www.direct.cz
Euler Hermes Čescob, úvěrová pojišťovna	www.eulerhermes.cz
Evropská Cestovní pojišťovna	www.evropska.cz
Exportní garanční a pojišťovací společnost (EGAP)	www.egap.cz
Generali Pojišťovna	www.generali.cz
HALALI, všeobecná pojišťovna	www.halali-pojistovna.cz
Hasičská vzájemná pojišťovna	www.hvp.cz
ING pojišťovna	www.ing.cz
MAXIMA pojišťovna	www.maxima-as.cz
Komerční pojišťovna	www.komercpoj.cz
Komerční úvěrová pojišťovna EGAP	www.kupeg.cz
POJIŠŤOVNA CARDIF PRO VITA	www.cardif.cz
Slavia Pojišťovna	www.pojistovna-slavia.cz
Pojišťovna VZP	www.pvzp.cz
PRVNÍ AMERICKO - ČESKÁ POJIŠŤOVNA, a.s., angl. FIRST AMERICAN CZECH INSURANCE COMPANY	www.amcico.cz
Servisní pojišťovna	www.pccsp.cz
Triglav pojišťovna	www.triglav.cz

UNIQA pojišťovna	www.uniqa.cz
Vitalitas pojišťovna	www.vitalitas.cz
VICTORIA VOLKSBANKEN pojišťovna	www.victoria.cz

PŘÍLOHA P II: PENZIJNÍ FONDY V ČR

Penzijní fond	Porovnání v %				
	Podíl na trhu	Výnosy 2005	Výnosy 2006	Výnosy 2007	Výnosy 2008
ING PF	9,89	4,2	3,6	2,5	0,04
ČSOB PF Stabilita	9,51	4	2,75	2,4	0,05
ČSOB PF Progres+Zemský PF	6,64	5	2,3	2,4	0,02
Allianz PF	3,21	3	3,11	3,05	3
PF České pojišťovny	26	3,8	3,3	2,4	0,4
AEGON Penzijní fond	2,18			4,5	3,5
PF České spořitelny	18,6	4,03	3,04	3,07	0,4
AXA PF (Winterthur)	11,8	3,74	2,5	2,2	0
PF Komerční banky	11,1	4	3	2,33	0,58
Generali	1,03	3,8	3,74	4,1	2
Hornický PF Ostava	-	4,8			
Zemský PF sloučen s ČSOB PF Progres	-	4,6	4,6		

PŘÍLOHA P III: TANK SLEDOVANÝCH PRODUKTŮ

Společnost	Produkt	TANK 10	TANK 20	TANK 30	TANK 40
Aegon*	Home, Live, Global 1000	27,10%	32,70%	38,60%	44,30%
	Live, Global 2000	29,90%	34,00%	39,30%	44,80%
	Invest	24,90%	31,40%	37,90%	43,70%
	Invest & Live	25,10%	30,80%	36,90%	42,80%
Allianz*	Global Invest, Rytmus	21,10%	27,80%	34,40%	41,00%
	Rytmus M	23,80%	28,50%	33,90%	39,90%
Amcico*	Amcico Invest, Junior	30,00%	34,70%	42,70%	51,00%
Aviva*	Easy Life	32,10%	38,20%	46,10%	54,20%
	4life	31,70%	39,30%	46,60%	54,40%
	LifeInvest	22,30%	32,40%	43,10%	51,40%
	Osobní životní plán	31,20%	37,20%	45,50%	53,70%
	Eaviva Benefit	29,90%	35,90%	44,30%	52,70%
	Spořicí životní plán, Manager	23,40%	32,30%	41,80%	50,80%
Axa*	Comfort Plus T100, T002	26,90%	33,80%	40,30%	46,80%
	Partners for Life - T100P	20,10%	28,20%	36,20%	43,30%
Conseq	Horizont	14,00%	24,90%	36,00%	46,20%
ČPP*	Evropská jistota	25,10%	34,20%	43,30%	50,10%
	Evropská penze	24,00%	33,10%	42,40%	49,30%
Česká pojišťovna	Dynamik Plus	N/A	N/A	N/A	N/A
	Profi Invest	N/A	N/A	N/A	N/A

	Investiční životní pojištění	N/A	N/A	N/A	N/A
ČP Invest	Partner	12,10%	28,40%	43,60%	57,30%
ČSOB	Maximal	16,97%	28,69%	39,81%	49,98%
ČSOB Pojišťovna*	Spektrum Invest	25,10%	30,41%	38,41%	46,62%
	Variace	32,93%	36,34%	43,30%	50,72%
Generali*	Clever Invest, Future, Life, Life Plus	25,60%	31,60%	37,90%	44,00%
ING	Investor Plus T150	28,10%	37,90%	47,50%	56,50%
	Investor Plus B150, Strategie U150	30,30%	39,60%	48,80%	57,50%
	Investor Plus B250, B350	27,90%	37,50%	47,10%	56,00%
	Top Life U140	28,10%	38,10%	47,80%	56,80%
	Investor Plus T150 2006	25,90%	36,20%	46,30%	55,50%
ISČS*	Fondy životního cyklu	16,10%	29,16%	41,30%	52,18%
Komerční pojišťovna	Vital Invest	17,48%	30,40%	42,40%	53,13%
Kooperativa	Perspektiva 3BN	27,50%	36,50%	43,70%	51,50%
	Perspektiva 4BN	22,10%	29,70%	37,80%	44,20%
PČS	Flexi UŽP	19,90%	27,70%	34,20%	40,50%
	Flexi Invest 2008	22,20%	30,20%	36,40%	42,10%
	Flexi H-Fix, Flexi Invest 2008	19,90%	27,70%	34,20%	40,50%
	Flexi Invest 2006	19,90%	27,70%	33,80%	40,30%
Pioneer	Rentier	12,20%	21,70%	31,30%	40,80%
Skandia	Dynamic - fondy	44,05%	37,82%	41,53%	46,69%

	Dynamic - portfolio	44,79%	39,86%	44,83%	50,92%
UNIQA	Finance Life F1, F2	20,80%	27,90%	35,10%	39,60%
	M05, E05, SI05, IKB	20,20%	27,80%	33,50%	38,10%
	RŽP-D	15,60%	22,60%	29,80%	34,60%
WIOF	Konto Života	15,80%	27,00%	38,40%	48,80%
Wüstenrot*	Invest	N/A	N/A	N/A	N/A

** Subjekt nespolupracuje s projektem TANK oficiální cestou nebo nepotvrdil údaje potřebné pro výpočet TANK.*